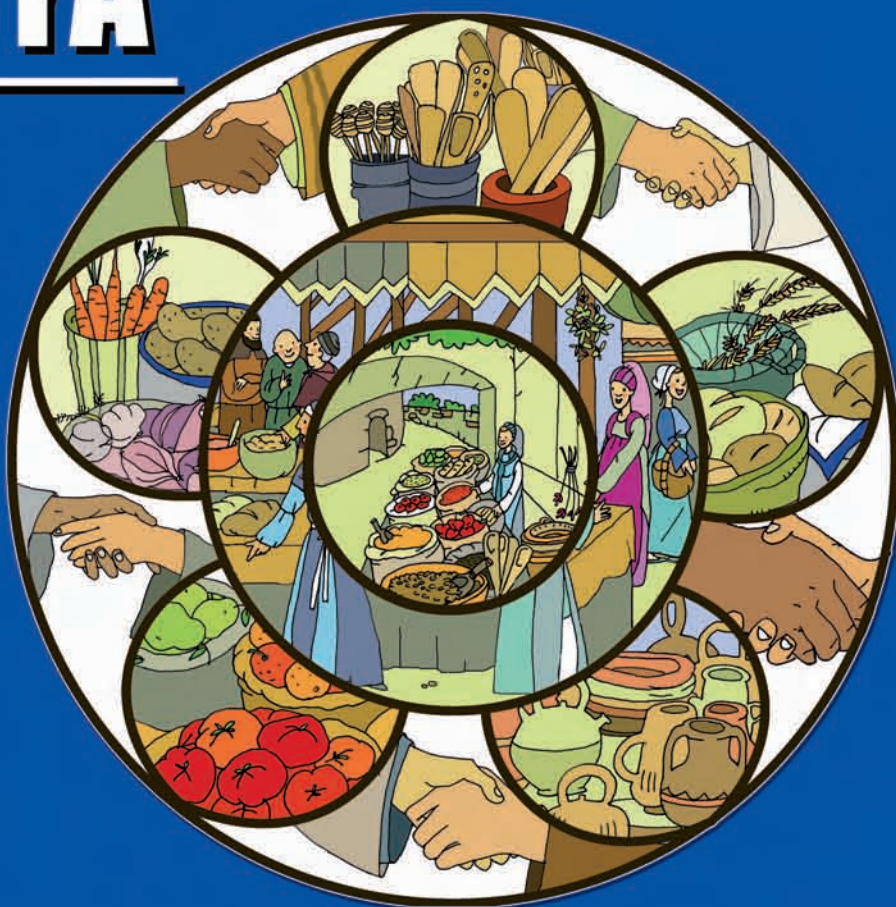

CATALUNYA

LA COMPETÈNCIA METODOLÒGICA

**ENS TROBEM... COMPRANT?
UN PROJECTE D'INNOVACIÓ
EDUCATIVA DE L'ECC**

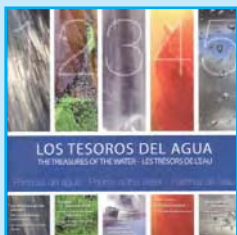
**TROBADA DE FORMACIÓ DE FORMADORS
DE LA XARXA E-CONS. MARÇ 2009**

RESSENYES

Cantàbria

Els Tresors de l'Aigua

L'Escola Europea de Consumidors, sota el paraigua de la XARXA E-CONS, va organitzar, a petició de la Comissió Europea, diverses activitats de divulgació dins del Pavelló de la Unió Europea a l'ExpoZaragoza 2008. En aquest entorn s'inclouen les publicacions següents:

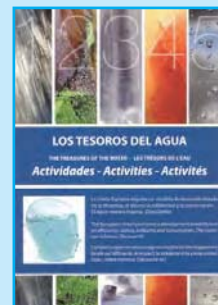

"Els Tresors de l'Aigua-Poemes de l'Aigua"

Catàleg que recull la poesia de l'aigua a través de fotografies i dels poemes d'onze poetes de reconegut prestigi (comença amb un poema de Luis Eduardo Aute), amb l'objectiu que el lector llegeixi, gaudeixi i reflexioni. Els textos són editats en tres idiomes: espanyol, anglès i francès.

"Els Tresors de l'Aigua-Activitats"

Quadernet que recull propostes d'activitats sobre cada un dels espais del Pavelló de la Unió Europea a l'ExpoZaragoza 2008 (preguntes amb enginy, sopa d'aigua, endevinalles, jocs, etc.). Els textos s'han editat en tres idiomes: espanyol, anglès i francès.

"Els Tresors de l'Aigua-Concurs"

Llibre on es recullen els poemes guanyadors i els deu poemes finalistes (en les categories sènior i júnior) del concurs "Los tesoros del agua", el premi del qual ha estat un viatge a Brussel·les.

Catalunya

"Consumir a ritme de família" (Joc per a tota la família)

L'Agència Catalana del Consum ha editat un CD amb un joc educatiu, que també es pot descarregar des de la seva web (www.consum.cat), pensat perquè els membres adults de la família juguin amb els més petits, amb l'objectiu de fer-los reflexionar sobre les diverses maneres que hi ha d'organitzar el temps lliure i la gestió del pressupost. El ritme de la música ens ajuda a imaginar les diferents maneres que tenim de passar una tarda de dissabte i a pensar sobre els possibles ritmes de consum. El joc va destinat als nens de sis a dotze anys.

Estudi "Els joves i els diners"

El passat 12 de novembre de 2008 es va presentar als mitjans de comunicació un estudi descriptiu sobre la gestió dels recursos econòmics per part dels joves estudiants no universitaris de Catalunya: **Els joves i els diners**. Aquest estudi pren com a eixos fonamentals la disponibilitat de diners i la forma com gasten aquests diners els joves entre 12 i 18 anys, estudiants d'educació secundària obligatòria o postobligatòria (batxillerat, cicles formatius i plans de transició al treball) a Catalunya. El total d'enquestats van ser 4.187 alumnes, tots ells assistents als tallers de l'Escola del Consum de Catalunya.

Les dades han permès, per una banda, estimar la procedència i la quantitat de diners que reben els joves i el tipus i la quantitat de despeses que tenen; i, per l'altra, definir perfils estadísticament significatius de joves segons la gestió que fan dels seus diners.

Aquest estudi s'ha dissenyat per aplicar els seus resultats a l'activitat didàctica de l'Escola del Consum de Catalunya i és d'utilitat per a aprofundir en el coneixement dels hàbits de consum dels joves.

Melilla

Nou còmic d' "Eti"

Nou còmic d'Eti, la mascota dels joves consumidors que els ensenya a interpretar les etiquetes dels aliments. Aquesta vegada, és l'Eti galeta la que celebrarà, el 15 de març de 2009, el dia mundial del consumidor, amb els escolars de Melilla. La conselleria de benestar social i sanitat de la ciutat autònoma de melilla difondrà entre els escolars de primer cicle de secundària 3.000 exemplars de la mascota amb l'objectiu de fomentar una alimentació equilibrada, la dieta mediterrània, i en especial d'inclucir la importància de fer un bon esmorzar com a primer àpat del dia.

>EDITORIAL

La XARXA Espanyola d'Educació del Consumidor porta funcionant 11 anys, ampliant-se, desenvolupant projectes il·lusionants per al professorat de les nostres respectives comunitats autònomes. La Revista XARXA, compleix el seu número 12, això significa que fa 6 anys que portem als centres escolars informacions d'interès sobre projectes que es desenvolupen en les diferents Comunitats Autònomes. Ens hem consolidat. El professorat espera la nostra revista i la valora molt positivament.

Potser hagi arribat el moment de reflexionar sobre el futur, buscar noves rutes, impulsar noves idees i projectes. Però, de moment, quan aquest número veu la llum, som plenament immersos en la celebració i resultats de la 4a Trobada Europea de la XARXA E-CONS i des d'aquestes pàgines volem agrair a la Comunitat Valenciana el seu suport perquè la Trobada sigui una realitat.

LA COORDINACIÓ

Nº 12, 2009

Tiratge: 8.700 exemplars

Edita: Xarxa d'Educació del Consumidor
<http://www.infoconsumo.es/eecred>

Adreça de la coordinació:

Escola Europea de Consumidors
del Govern de Cantàbria
c/ Nicolás Salmerón 7, 39009 Santander
escuela@infoconsumo.es

CONSELL DE REDACCIÓ

Coordinació de la revista:

Nieves Álvarez Martín

Coordinació per a cada Comunitat Autònoma:

Direcció General de Consum (Cantàbria)
Carmen Martínez González (Astúries)
Mª José López Ródenas (Comunitat Valenciana)
Esther Álvarez Fernández (Galícia)
Alejandro Salcedo Aznal (Castella-La Manxa)
Nekane Ribado Vitorica (Euskadi)
Ana Grande Murillo (Extremadura)
Francisca Pérez Jiménez (Aragó)
Francisco Corzo Delibes (Castella i Lleó)
Mª José Gómez de Segura Martínez (La Rioja)
Luís Domínguez Rodríguez (Cabildo de Tenerife)
Julià Guimerà Gargallo (Catalunya)
Mª Rosa Sancho Celdrán (Múrcia)
Mª Dolores Angosto Sánchez (Melilla)
Blanca Berruete Cilveti (Navarra)
Mª Luisa Rivero Gómez (Canàries)

Disseny portades i maquetació:

Mª Isabel Gómez Bedia
Ana Isabel Goepner Meléndez

Impressió: J. Martínez S.L.

Depòsit legal: SA-1486-2004

La Xarxa d'Educació del Consumidor permet la reproducció dels continguts que publica. No s'autoriza la utilització de cap contingut d'aquesta revista amb finalitat comercial o publicitària.

>SUMARI

CANTÀBRIA	Pla d'Educació per al Consum. Curs de Formació de Formadors. Concurs "Els Tresors de l'Aigua"	4
ASTÚRIES	Programa d'Aprenentatge Permanent de la UE. Concurs Reutilitza i Juga	6
COMUNITAT VALENCIANA	"Futur Hidropònic": L'Agricultura com a eix per al desenvolupament del Consum Responsable	8
GALÍCIA	Consum, Gènere i Igualtat	10
CASTELLA-LA MANXA	Hort Ecològic. Centre de Formació del Consumidor de San Clemente (Cuenca)	12
EUSKADI	Pares, Mares i Professorat treballen el Tema: "Joves, LLeure i Noves Tecnologies"	14
EXTREMADURA	I Congrés de Consum d'Extremadura	16
ARAGÓ	Jo, Tu... Tots aprenem amb el Semaforet	18
CASTELLA I LLEÓ	Comença a funcionar el nou portal Web Consum de la Junta de Castella i Lleó: www.jcyl.es/consumo	20
LA RIOJA	Projecte Ecoauditories 2007-2009, Escola Pública Navarrete el Mudo de Logronyo	22
CABILDO DE TENERIFE	Campanya Itinerant Promoció del Consum Responsable i Sostenible. Curs 2008/09	24
CATALUNYA	"Ens Trobem... Comprant?" Un Projecte d'Innovació Educativa. Quin és el perfil professional d'un/a educador/a del Consum? III	26
MÚRCIA	Inauguració Campanya de Nadal. Clausura IV curs Protecció Consumidor i Responsabilitat de l'Empresa. Unitats Didàctiques "Seguretat Infantil"	28
MELILLA	IX Jornades Educatives "Les Llaminadures". Guanyadors Concurs "El repte de la Futura Societat de Consum". Dia Mundial del Consumidor	30
NAVARRA	El Punt d'Informació al Consumidor surt el Carrer	32
CANÀRIES	L'Educació del Consumidor des d'un Consum Responsable	34
TROBADA E-CONS VALENCIA > 36 ADRECES D'INTERÈS > 38 RESSENYES > 2,39		

Pla d'Educació per al Consum Responsable

S'ha convocat novament, per a aquest curs escolar 2008-2009, el concurs públic de projectes escolars Pla d'educació per al consum responsable, adreçat a tots els centres escolars de la nostra regió i a tots els nivells educatius.

Aquest pla d'educació continua tenint com a objectiu principal la promoció i el desenvolupament de projectes escolars en l'àmbit de l'educació responsable i el consum als centres escolars de Cantàbria.

Els **TEMES** i **CONTINGUTS** dels projectes han d'empènyer l'alumnat a Consumir d'una manera Responsable, Sostenible i Solidària, tenint en compte els grans blocs temàtics següents:

- ✿ L'energia, l'ús i el consum que se'n fa, l'ús racional i les fórmules eficaces per a estalviar energia (aquest és un tema prioritari del curs escolar d'enguany)
- ✿ L'economia familiar i personal en el marc social.
- ✿ La seguretat dels productes i, en concret, la seguretat de jocs i joguines, i articles d'ús infantil i juvenil.
- ✿ Coneixement dels drets i obligacions de comerciants i consumidors.
- ✿ Les telecomunicacions, la telefonia i internet, un repte: possibilitats i dificultats.
- ✿ La utilització racional de béns, productes i serveis.

Dels projectes que s'han presentat aquest any al Pla d'educació per al consum responsable, se n'han subvencionat un total de trenta-dos, Els centres escolars i/o el professorat responsable dels projectes subvencionats en presentaran una memòria justificativa abans de l'1 de juny. Entre les memòries presentades, s'atorgaran dos premis per cada nivell educatiu.

Curs de Formació de Formadors

Dins del Pla d'educació per al consum responsable, va tenir lloc, el mes de gener, un curs de formació de formadors: "Educació per al consum responsable".

El curs estava adreçat al professorat que participa als projectes subvencionats pel pla, i tenia com a **OBJECTIUS**:

- ⇒ Aprofundir en el recurs didàctic "quadern del viatger", per a incentivar la participació de les famílies i completar els continguts dels projectes.
- ⇒ Valorar la importància de la dimensió europea i la participació activa en projectes europeus.
- ⇒ Presentar els projectes per centre escolar, analitzant per què, per a què i com s'integren en la dinàmica del centre.
- ⇒ Generar un procés de reflexió activa i grupal sobre els continguts bàsics dels projectes.
- ⇒ Reflexionar sobre el tema de l'energia, a través de talleres pràctics, treball en grup i anàlisi de resultats.

En el curs es van abordar, entre altres, els **TEMES** següents:

- ⇒ L'energia, "Quadern del viatger José Félix García Calleja".
- ⇒ Projecte europeu ENFORMA EC.
- ⇒ Presentació del "Club Estrellitas".

CONCURS "ELS TRESORS DE L' AIGUA"

- Entre les diverses activitats organitzades pel Pavelló de la Unió Europea a l'Expo Zaragoza 2008, es va organitzar un concurs poètic, "Los tesoros del agua". L'objectiu d'aquest concurs ha estat divulgar, per mitjà de la poesia, la necessitat de dur a terme una gestió integrada de l'aigua.

El tipus de composició poètica ha estat el vers lliure, l'haiku, el sonet, la lira, etc. L'extensió mínima demanada eren tres versos i la màxima, catorze. Sempre hi havia d'aparèixer les paraules "aigua" i "Europa". Es van establir dues categories: sènior i júnior. El premi era un viatge a Brussel·les per a dues persones, en cada categoria.

S'han presentat al concurs un total de 723 poemes, en les categories júnior i sènior. El novembre del 2008, un jurat integrat per sis poetes de reconegut prestigi va donar el seu veredict.

El dia 21 de gener de 2009 va tenir lloc a Santander a la seu de l'Escola Europea de Consumidors del Govern de Cantàbria, el lliurament de premis del concurs poètic "Els Tresors de l' Aigua"

L'acte fou presidit per la responsable de Relacions Institucionals de l'Oficina del Parlament Europeu a Espanya, la Sra. Mercedes Ros, pel director general de Comerç i Consum de la Conselleria d'Economia i Hisenda, el Sr. Fernando Toyos, i per la directora de l'Escola Europea de Consumidors del Govern de Cantàbria, la Sra. Nieves Álvarez.

Els **PREMIATS** van ser:

Categoria JÚNIOR Silvia Gutiérrez Fernández de Cantàbria amb el seu poema titulat "Los Tesoros del Agua".

Categoria SÈNIOR Mario Martínez Martínez de La Rioja amb el seu poema titulat "Somos Agua".

FINALISTES Categoria JÚNIOR:

- Agua salada, Ana Arias Balmaceda, Santander (Cantàbria)
- Excrementos de gigantes, Celia Blanco Medina, Salamanca (Castella i Lleó)
- El progreso pide agua, Celia Blanco Medina, Salamanca (Castella i Lleó)
- ¿Qué es el agua?, Ana I. Martínez Alcántara, Santander (Cantàbria)
- H2O Contradicción, Mª Jesús Miranda Martín, Santander (Cantàbria)
- El agua dulce, María García Argumosa, Barreda (Cantàbria)
- Los tesoros del agua, Patricia Meana Sáez, Barreda (Cantàbria)
- ¿Agua para quién?, Laura Etayo Rodríguez, Santander (Cantàbria)
- Rosa Jardín, Laura Etayo Rodríguez, Santander (Cantàbria)
- Agua Cansada, Sonia Lapresa de Gauna, Haro (La Rioja)

FINALISTES Categoria SÈNIOR:

- Palabras blancas, Carmen Albertus Rodríguez, Málaga (Andalusia)
- Abrid el grifo y esta melodía, Raúl Oscar Ifran, Punta Alta (Argentina)
- Nunca será mar, Just Gafar, Pamplona (Colòmbia)
- El beso del manantial, Carlos Rivas Álvarez, Madrid
- Tan lejos y tan cerca, Lola Sanabria García, Madrid
- Entre la actividad de los arados, Raúl Oscar Ifran, Punta Alta (Argentina)
- Dueña de mí, Ángel Serrano, Sierra de la Ventana (Argentina)
- Agua de vida, Luis Blas Fernández, Alcalá de Henares (Madrid)
- El agua, Ana Artesana, Madrid
- Europa: cometa a viento, Carlos Blanco Sánchez, Salamanca (Castella i Lleó)

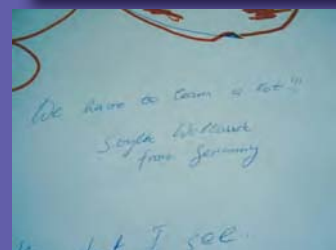
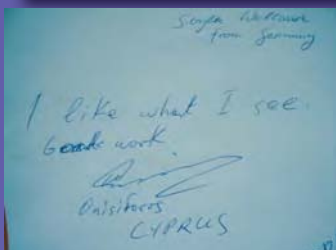
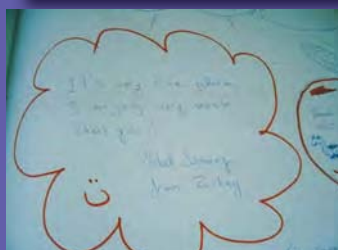
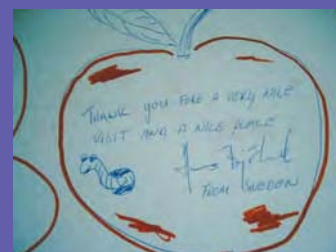
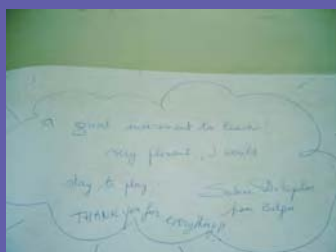
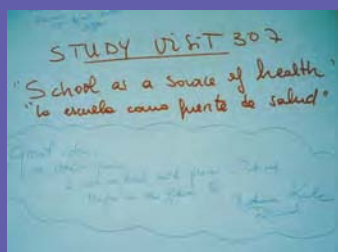

Programa d'Aprenentatge Permanent de la Unió Europea

Amb motiu de la visita d'estudis emmarcada en el Programa d'aprenentatge permanent (PAP) de la Unió Europea, que la Conselleria d'Educació del Principat d'Astúries, a través del CPR del Nalón/Caudal, organitza en col·laboració amb l'Agència de Sanitat Ambiental i Consum, representants de diverses institucions educatives i sanitàries d'Alemanya, Suècia, Hongria, Bèlgica, Turquia, Xipre, Itàlia, Polònia i Espanya han preparat un programa de trobades sobre el tema: "L'Escola com a Font de Salut" / "School as a Source of Health".

La visita al Centre de Formació per al Consum (CFC) de Blimea mostrava un dels àmbits més importants de col·laboració entre totes dues conselleries, una cooperació interinstitucional en benefici de la comunitat sencera.

Les persones representants de les conselleries de Salut i d'Educació del Principat d'Astúries i de les diverses institucions dels països participants van deixar constància de les seves impressions al llibre de visites del centre.

Juan Llana, director general de l'Agència de Sanitat Ambiental i Consum, i Charo Olmos, coordinadora de l'Àrea de Suport a l'Acció Educativa del Servei de Formació del Professorat, Innovació i Tecnologies Educatives, intercanvien impressions amb les persones representants d'Alemanya, Suècia, Hongria, Bèlgica, Turquia, Itàlia i Polònia.

Els professionals que fan la visita observen atentament els elements dels diversos tallers, mentre que Beatriz González, responsable del Centre de Formació de Blimea, els explica la dinàmica de les àrees al centre.

Beatriz Vigil, cap de Secció d'Educació per al Consum, Servei de Consum, fa una exposició de les característiques de la Xarxa de CFC del Principat d'Astúries.

Concurs Reutilitza i Juga

Resoldre el problema generat per l'excés de residus al nostre planeta és responsabilitat de totes les persones.

La Xarxa de Centres de Formació per al Consum permet dur a terme accions descentralitzades i coordinades des de l'Agència de Sanitat Ambiental i Consum, la qual cosa habilita un ampli ventall de possibilitats. Una mostra d'això és el concurs "Reutilitza i juga", que mira de relacionar el consum amb el medi ambient potenciant la formació de persones consumidores crítiques i responsables per mitjà de la construcció de diferents jocs i joguines amb materials triats de les escombraries.

El concurs neix de la col·laboració entre les responsables de l'Oficina Municipal d'Informació al Consum i del Centre de Formació per al Consum de Vegadeo. El patrocina l'Agència de Sanitat Ambiental i Consum i hi col·labora la Conselleria de Consum i Medi Ambient de l'Ajuntament.

“Futur Hidropònic”

L'Agricultura com a Eix per al Desenvolupament del Consum Responsable

■ Escola pública Albait de Bolbaite: un centre compromès amb el consum responsable

El nostre centre sempre ha apostat per una educació integral i global, que inclogui tots aquells aspectes que configuraran el nostre alumnat com a ciutadans i ciutadanes, preparats i responsables, capaços d'afrontar un projecte de futur, com a adults, d'una manera més compromesa.

Són diversos els projectes que es planifiquen cada any per a assolir aquest objectiu: de medi ambient, d'educació viària, d'educació per a la salut, d'animació lectora, de gestió de la qualitat i de millora de l'educació en matèria de valors...; però el d'educació del consumidor repercuteix d'una manera més especial, ja que, per si mateix, és capaç d'incloure tots els aspectes que es tracten a la resta. Sigui quina sigui l'activitat que s'abordi, en el fons, té plantejaments relacionats amb el tipus de societat i d'entorn que ens envolta, ja sigui de medi ambient, d'educació viària, de salut, d'educació en els valors, etc., i aquesta activitat està directament relacionada amb l'estil de vida i de societat en la qual estem immersos, que és, per bé o per mal, profundament consumista.

EL PERQUÈ DE LA TRIA DEL TEMA

Aquesta vegada, el nostre context ens ha marcat, novament, el tema de treball: un context eminentment rural, agrícola, en el qual la voràgine de les noves tendències laborals està fent que moltes de les oportunitats econòmiques i laborals existents desapareguin de mica en mica en benefici d'altres de més atractives en ciutats pròximes i en entorns més urbans, en detriment de les pròpies i de les que es té a l'abast.

Per això, la nostra nova iniciativa escolar de treballar a l'hivernacle de l'escola i de plantar cultius hidropònics a la població, ha ofert als alumnes una nova opció d'aprenentatge per a conèixer allò que es fa en la seva pròpia població. A més, la iniciativa els pot oferir nous horitzons laborals que els ajudin alhora a millorar l'economia particular d'una manera racional.

COM HEM ABORDAT EL TEMA

Són múltiples les activitats que ha comportat el desenvolupament d'aquest projecte: activitats inicials d'exploració sobre el que sabia el nostre alumnat, activitats per a analitzar el tema i veure quin interès té, activitats d'investigació sobre la matèria, etc. Però aquí ens detindrem i n'explicarem unes quantes, que entenem que poden il·lustrar millor el que ha estat el nostre projecte:

» Implantació de dues menes de cultius a l'hivernacle de l'escola: L'HIDROPÒNIC, nou i d'actualitat, i el TRADICIONAL que ja feia anys que havíem posat en marxa.

Amb aquesta iniciativa hem pogut observar els diferents desenvolupaments de cada tipus de conreu i les característiques fonamentals que demanen. Per a aquesta nova iniciativa, ens hem hagut d'esforçar per poder assumir les despeses que comportava aquesta adaptació a les noves exigències, ja que hem hagut d'adquirir una adobadora automàtica que ens permetés, al mateix temps que es regava per degoteig, adobar els cultius, tasca fonamental en aquest tipus d'agricultura. A més, hem condicionat l'hivernacle a les noves exigències i hi hem canviat els plàstics que, amb el pas dels anys, els efectes de la climatologia i el desgast dels animals que s'hi acosten, s'havien deteriorat progressivament.

Tots els alumnes han anat desenvolupant a diari, a partir d'una programació concreta i personal i d'una organització ben detallada, les tasques agrícoles que els pertocava fer. En traslladar al centre aquestes tasques perquè valoressin la importància d'una feina que les pròpies famílies desenvolupen a diari, se'ls ha fet participants de la base de l'economia del lloc en què viuen, de la importància que aquests conreus tenen en la nostra alimentació i en la salut com a part fonamental de la nostra pròpia dieta i, sobretot, ho han vist com una sortida més per al seu futur laboral, com una possibilitat que tenen al seu abast, ja que és l'única activitat laboral de la població on no hi ha cap mena d'indústria.

» Visites a Hivernacles.

Hem fet diverses visites, tant als hivernacles locals com a altres de més llunyans, i hem pogut observar les diferències existents entre cultius i els tipus de plantacions que s'hi practiquen, tant localment com a la província.

» Reforç de l'Aprenentatge dels més petits: Estada en una Granja Escola.

Els més petits han viscut in situ les tasques agrícoles en una granja escola, i alhora també han practicat tasques agrícoles al nostre hivernacle, com la resta de l'alumnat.

QUINS OBJECTIUS HEM ACONSEGUIT AMB AQUEST PROJECTE

Una vegada acabat el projecte i un cop avaluats tant el procés com els resultats, podem assenyalar, com a punts reeixits més destacats, els objectius següents:

- ✿ S'han establert relacions sostenibles entre l'entorn social i natural, la qual cosa ha contribuït a un coneixement de l'agricultura com a forma de vida i com a mode de desenvolupament i creixement de l'entorn.
- ✿ S'ha estudiat l'evolució que ha fet l'agricultura al llarg de la història de la humanitat.
- ✿ S'ha conegut la relació entre consum, ecologia i producció, i s'ha après a optimitzar els recursos i les noves tecnologies que tenim a l'abast.
- ✿ S'han conegut noves formes de cultiu com a resultat d'investigacions i de l'aplicació de noves tecnologies, i s'han concebut com una manera d'obtenir una producció més gran amb una despesa i un esforç menors.
- ✿ S'han realitzat cultius hidropònics, l'avantatge més destacable dels quals és la rapidesa del creixement de l'agricultura, atès que se n'escurcen els cicles, si es comparen amb els tradicionals, que era tal com s'havia fet fins al moment.
- ✿ S'ha pogut valorar l'eficiència del cultiu hidropònic de la població, comparant-lo amb l'agricultura tradicional i valorant-ne la major producció que s'obté i la rendibilitat de l'aplicació del sistema.
- ✿ S'han visitat instal·lacions d'hivernacles en altres llocs, on ens han explicat les seves metodologies de treball i les hem pogut comparar amb les nostres.
- ✿ Els més petits han viscut, en una granja escola, altres formes de treball rural, tant agrícoles com pecuàries.
- ✿ S'ha pogut comprovar l'estalvi que suposa el cultiu hidropònic d'aigua i de nutrients en proporcions sorprenents en comparació amb l'agricultura tradicional, i també la possibilitat que ofereix de conrear, en períodes dues o tres vegades més curts, una gran gamma de vegetals i d'obtenir productes de gran qualitat.
- ✿ S'han observat els beneficis que reporta aquest tipus d'agricultura tant pel seu respecte ambiental (respecte màxim pel sòl perquè no s'hi aboca res), com econòmic (per la regularitat de producció i l'homogeneïtat).
- ✿ S'ha establert la comparativa entre producció i rendibilitat de l'agricultura tradicional amb l'agricultura moderna practicada amb noves tecnologies, i se n'han valorat els beneficis i els inconvenients.
- ✿ S'ha treballat la relació entre consum i ecologia fent un ús òptim dels recursos, i també reciclant, reutilitzant i, sobretot, reduint residus.
- ✿ S'han donat a conèixer els drets i deures que, com a ciutadans, tenim en matèria de consum, s'ha establert la diferència entre consum i consumisme i s'han analitzat els factors que provoca el consumisme a partir d'exemples i propostes reals.

PROJECTES SINGULARS I PEC: UNA RELACIÓ IMPRESCINDIBLE

Apart d'aquest projecte, també hem seguit treballant i millorant altres projectes ja implantats en el centre com el dels "Ecoalmuerzos", el del "Grupo Verde" o el del "Grup 3R", tots plegats orientats a fomentar un consum responsable que contribueixi a millorar el nostre entorn.

Tant les activitats desenvolupades pel centre en relació amb el projecte "Futur hidropònic", com altres que són fruit de la resta de projectes i que s'han anat implantant al llarg dels anys de conscienciació i creació d'actituds ecològicament sostenibles, han quedat preparades per a ser incloses en la pròxima revisió del PEC com a política mediambiental sistematitzada i institucional que reguli, des del projecte marc que regeix el centre, les pràctiques intrínseques a la nostra tasca educativa.

A TALL DE CONCLUSIÓ:

Ha estat fonamental, per al desenvolupament de tot el projecte, l'excel·lent relació i predisposició de l'empresa encarregada dels hivernacles en la població que ha posat al nostre abast tot allò que ens ha estat necessari, així com el corresponent assessorament en tasques agrícoles tan desconegudes per a nosaltres, les visites a les instal·lacions i els materials que ens ha proporcionat l'Associació d'Agricultors de Bolbaite, en l'experiència de la qual ens hem basat i amb la qual col·laborarem, també, en el futur.

Per tant, la valoració per part de tots els implicats en el procés —famílies, alumnat, professorat i associacions locals— és extraordinàriament apreciada i, encara que l'esforç ha estat gran, en aquests moments ens sentim molt orgullosos dels objectius aconseguits i dels continguts treballats.

Consum, Gènere i Igualtat

- **L'IES Laxeiro, situat a Lalín, una població de 20.700 habitants que constitueix el centre geogràfic de Galícia, forma part de la Xarxa d'Educació del Consumidor, des del curs escolar 2004-2005.**

Actualment estem vivint de ple un projecte triennal en el qual un dels objectius és la coordinació i posada en marxa de grups de treball perquè l'educació per al consum no es percebi com una sèrie d'iniciatives aïllades, sinó com un projecte de centre traslladable a tot l'alumnat i a les seves famílies des de diverses perspectives.

Molts i molt ambiciosos van ser els **OBJECTIUS** que ens vam marcar, però en un exercici de coherència i prioritat, els podríem resumir en els següents:

1. Que alumnat i professorat prenguin consciència de la seva condició de persones consumidores.
2. Que alumnat i professorat siguin capaços de reflexionar en el moment de la compra valorant diferents aspectes com:
 - ✿ l'origen del producte,
 - ✿ les condicions laborals dels productors,
 - ✿ el respecte a les lleis mediambientals en l'extracció de les matèries primeres i en la manufactura del producte,
 - ✿ l'ús de productes naturals...
3. Que l'alumnat sigui capaç d'exposar davant d'altres grups, de forma coherent i cohesionada, part dels coneixements adquirits.
4. Que l'alumnat comenci a prendre consciència de la relació que hi ha entre consum i gènere.

El projecte en què treballem es desenvolupa a partir d'unes activitats que fem coincidir amb les dates del curs escolar considerades més adequades.

La manera de dur a terme aquestes activitats va consistir a proposar al professorat activitats genèriques per a cada curs, que s'havien d'adaptar des dels diferents departaments. També es buscava la implicació del major nombre possible de professors i alumnes.

Els **CONTINGUTS** tractats tenen relació amb:

1. Comerç Just:
 - Que és?
 - A qui implica?
 - Què hi podem fer?
2. Quan, com consumeixo?
 - Què consumeixo?
3. Esmorzars saludables

1. Per a treballar el **PRIMER OBJECTIU**, es van portar a terme les **ACTIVITATS** següents:

⇒ Una exposició sobre les condicions de la dona i el comerç just: plafons il·lustratius sobre el tema que ens va facilitar l'ONG INTER-RED. El títol de l'exposició era "Si la mujer avanza, el mundo también". Si bé aquesta exposició té com a protagonista la dona perquè vol mostrar els casos de discriminació que sofreix, sobretot en els països en desenvolupament, nosaltres ens centrem en la part que fa referència al treball cooperatiu que, en alguns casos, porta a vendre els productes generats per aquesta cooperativa a través de les xarxes de comerç just. S'aprofita, d'aquesta manera, per treballar la relació que hi ha entre consum i gènere.

Per a tractar aquest últim punt, en col·laboració amb el Departament de Plàstica, l'alumnat de 4t d'ESO va fer una sèrie de collages amb el lema "Consum i gènere".

⇒ Tallers de comerç just, que els van donar persones vinculades a Panxea. El públic al qual anaven adreçats era l'alumnat de 1r i 2n d'ESO (sis grups). S'hi van analitzar aspectes com "què és el comerç just", "a qui implica" i "què hi podem fer?", i es van tancar amb un pluja d'idees amb propostes de l'alumnat davant d'aquesta situació.

⇒ Exposició de productes de comerç just. Cal dir que l'encarregat de regentar la nostra "botiga" va ser l'alumnat del Cicle Superior d'Administració i Finances.

Per l'exposició de productes de comerç just i l'exposició de consum i gènere, hi "va passar" tot l'institut, en visites organitzades des del Departament d'Activitats Extraescolars, que també va organitzar un servei de guies.

2. OBJECTIU 2 : Visita de l'alumnat de 3r i 4t d'ESO de diversificació curricular a l'Escola Gallega de Consum per a treballar el segon objectiu. El taller que es va triar perquè posteriorment el duguessin a terme amb l'alumnat de 1r d'ESO va ser "Etiquetatge de productes alimentaris". El que van fer els alumnes va ser "reproduir" el taller a l'institut.

L'alumnat va seguir el guió de les activitats realitzades a l'Escola de Consum i, per iniciativa pròpia, en van decidir una que servís per a avaluar l'aprenentatge de l'alumnat que va assistir als tallers.

Per a treballar **OBJECTIU NÚMERO 3** es va organitzar una activitat per a l'alumnat de l'ESO denominada "I tu, què esmorzes?". Amb això preteníem començar a reflexionar sobre els hàbits alimentaris. L'activitat es va dur a terme en les hores de tutoria i en les de Ciències Naturals, Francès i Galleg. Aquesta activitat va culminar amb un esmorzar per a tots els grups de 1r d'ESO i per a l'alumnat d'intercanvi del Lycée Champs-Blancs.

També es va procurar que les mares i pares hi participessin a través de xerrades i exposicions. La resposta dels assistents, per bé que escassa, fou molt positiva.

Hort Ecològic

Centre de Formació del Consumidor de San Clemente (Conca)

- **L'HORT ECOLÒGIC ESCOLAR** és en un dels patis del Centre de Formació del Consumidor de San Clemente. Es va posar en funcionament el curs escolar 2007-2008, com a experiència pilot de l'Aula de Medi Ambient del Centre.

L'**Hort Ecològic** va néixer per complir una sèrie d'**OBJECTIUS**:

- ✿ Promoure l'educació ambiental entre els alumnes.
- ✿ Aconseguir una més bona relació entre l'entorn i l'activitat humana, a partir d'un canvi de les actituds i dels valors dels alumnes.
- ✿ Iniciar-se en les tasques agrícoles de feina a l'hort.
- ✿ Conèixer les tècniques de cultiu de l'agricultura ecològica.
- ✿ Establir i valorar les relacions entre el medi natural i les activitats humanes.

L'hort es va engegar amb alumnes de **3r d'educació primària de l'Escola Pública "Rafael López de Haro", de San Clemente**, els quals han exercit de "petits hortolans". A més, han disposat en tot moment de la implicació dels respectius tutors dels cursos, que des de bon començament van considerar l'hort escolar com un punt de partida per a dur a terme una educació ambiental de veritat entesa com un procés interdisciplinari, que serveixi de base per a comprendre les interrelacions dels éssers humans entre si i amb la naturalesa. Actualment, són aquests mateixos alumnes els que continuen practicant les activitats de l'hort, tot i que ara fan 4t d'educació primària.

Les **Activitats** de l'hort s'han estructurat en dues parts:

- ✿ Una que consisteix a fer treball de camp.

- ✿ I l'altra, feines a l'Aula del Medi Ambient

ELS ALUMNES APRENEU A:

- ✿ Mesurar temperatures i precipitacions.
- ✿ A preparar l'hort per a sembrar.
- ✿ A treure llavors dels fruits, diferenciant:
 - ✿ Les llavors que serveixen per a començar a plantar.
 - ✿ Aprenen què és la germinació.
 - ✿ Quines són les condicions favorables.
- ✿ A conèixer, també, les plantes.
- ✿ Els cicles de cultiu.
- ✿ La importància dels adobs naturals.
- ✿ L'aigua en la vida de les plantes.

- ✓ Actualment hi estan incorporant adobs, fabriquen compost.
- ✓ Els alumnes veuen com els creixen les plantes i finalment en recullen els fruits
- ✓ Investiguen, de les plantes aromàtiques, les propietats de cadascuna.
- ✓ El sistema de reg per degoteig.
- ✓ S'han iniciat en el coneixement de les tècniques de cultiu de l'agricultura ecològica...

El nostre hort ens serveix no solament per a potenciar l'agricultura ecològica, sinó també l'agricultura local. Tractem el tema dels plaguicides, fent servir mètodes de control naturals que consisteixen a entendre que les plagues i les malalties només ho són quan les plantes que les tenen no poden continuar tirant endavant el seu desenvolupament com a conseqüència de la superpoblació del causant d'aquesta plaga. Els alumnes s'han iniciat en les tècniques de la rotació de conreus, on aprofitem tots els nutrients del sòl per poder limitar, d'aquesta manera, el desenvolupament de les plagues. La fertilització del sòl es fa incorporant-hi adobs orgànics d'origen animal, i adobs procedents de la descomposició de la matèria orgànica de males herbes, fulles, branques, restes de menjar...

A més, l'experiència de cultivar un peti hort al Centre serveix com a recurs de suport per al desenvolupament curricular. I és que l'educació per al desenvolupament sostenible demana incorporar a l'ensenyament un tema d'importància vital: la problemàtica dels recursos naturals i com fer-ne un ús sostenible.

Pares, Mares i Professorat Treballen el Tema "Joves, Lleure i Noves Tecnologies"

"Joves, lleure i noves tecnologies" és el tema que han tractat al llarg de l'últim trimestre temàtic a Kontsumo Gelak, mitjançant exposicions temàtiques i activitats formatives.

Un total de 78 persones entre pares, mares i professorat han participat activament en una d'aquestes activitats formatives: la jornada VIDEOJOCs I MESURES DE PREVENCIÓ EN L'ÚS D'INTERNET.

VIDEOJOCs I MESURES DE PREVENCIÓ EN L'ÚS D'INTERNET

OBJECTIUS de la jornada

1. Transmetre la importància de fer un ús responsable de les noves tecnologies durant el temps de lleure dels més joves.
2. Apropar les persones adultes i educadores al món dels videojocs.
3. Analitzar els videojocs, els valors que transmeten i les seves utilitats.
4. Ajudar a fer una tasca de tutoria més encertada pel que fa a l'ús dels videojocs.
5. Dotar els menors d'eines que els afavoreixin una navegació segura per internet.
6. Donar claus que contribueixin a potenciar l'autonomia dels menors quan fan servir internet.

Aquesta jornada va estar dividida en dues sessions, una de teòrica sobre videojocs i una altra de pràctica sobre l'ús d'internet:

1a Sessió.

VIDEOJOCs: Hi va participar el catedràtic de la Universitat del País Basc Félix Etxeberria Balerdi, expert en videojocs, el qual va aprofitar per fer-ne una anàlisi des de la perspectiva del consum i l'educació.

2a Sessió.

PREVENCIÓ EN L'ÚS D'INTERNET: La sessió es va enfocar amb la perspectiva de reduir, d'una banda, "l'esclatxa digital" o barrera tecnològica que hi pot haver entre les persones educadores i els menors i, de l'altra, amb l'objectiu de transmetre als menors una sèrie de normes bàsiques que els permetin utilitzar internet amb més seguretat.

DESENVOLUPAMENT de la segona sessió.

Aquesta sessió es va organitzar a partir d'unes taules de treball. Primer es va analitzar la principal dificultat que han d'afrontar els educadors quan tracten de transmetre entre els alumnes la necessitat de fer un bon ús d'internet. Aquesta dificultat és la no-familiarització d'aquest col·lectiu amb l'eina, atès que, molt sovint, les persones educadores, com que no tenen prou coneixement de les noves tecnologies o els menors fins i tot els superen en destresa, tenen la percepció que no els podran ajudar prou encertadament.

Es van mostrar les conclusions d'estudis realitzats sobre el tema, i, partint d'això, es van presentar les tres línies temàtiques que van guiar tota la sessió i sobre les quals van versar les taules de treball: Informació, Dades personals i Comerç electrònic.

Primera taula de treball: INFORMACIÓ

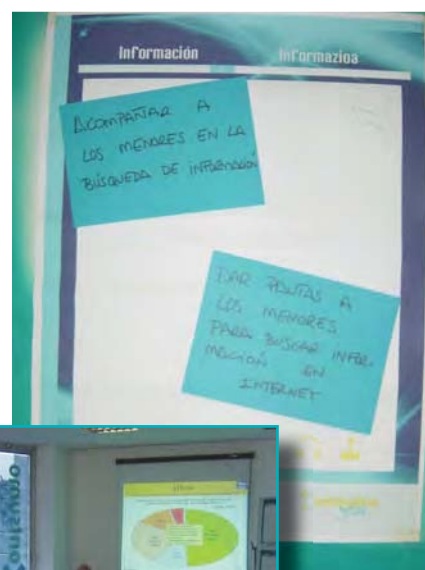
Es va fer a l'aula d'ordinadors de Kontsumo Gelak.

L'activitat es va contextualitzar amb unes preguntes obertes. Internet es presentava com una eina que permet tenir accés a un gran volum d'informació, com un estri per a fer les tasques escolars. Però... tota la informació que hi ha a internet és fiable? I els cercadors, són adequats per als menors?.

Per a analitzar aquests punts es va plantejar un cas. Una professora va demanar als seus alumnes que fessin un treball de recerca d'informació sobre l'energia solar. A fi que es familiaritzessin amb l'ús d'internet, els va animar a fer la cerca a la sala d'ordinadors del centre mateix. A l'hora de corregir els treballs, va observar que l'alumnat havia tingut dificultats per a avaluar els continguts de les pàgines visitades que van fer servir de font, i que, de vegades, donaven la mateixa fiabilitat a opinions personals que a estudis científics".

L'activitat va consistir a analitzar informació sobre l'energia solar en diferents pàgines web partint d'uns criteris d'avaluació determinats, a fi de descobrir si es corresponia amb una informació que es podria catalogar com a fiable o no.

Una vegada analitzada aquesta informació, el grup va extreure'n unes conclusions i les va posar en comú. A partir d'aquí es van poder donar a conèixer programes de filtratge de continguts.

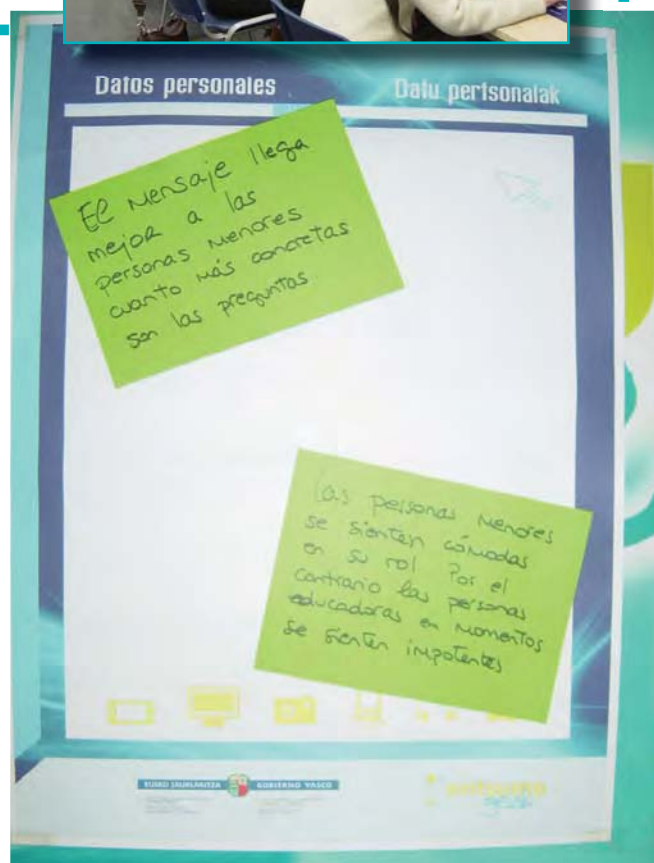
Segona taula de treball: DADES PERSONALS

De vegades, hi ha menors que faciliten el seu número de telèfon i la seva direcció a persones que han conegut a través del Messenger, i fins i tot nens o nenes que estableixen cites amb aquestes persones. Això pot passar sense que ni els professors, ni els pares, ni les mares, ni cap adult ho sàpiga. Per això resulta imprescindible establir amb els usuaris menors una relació basada en la confiança i en la bona comunicació entre ells i les persones educadores.

Però... com es pot transmetre a un menor la importància de preservar les seves dades personals? És la pregunta amb què es va començar la segona taula de treball, en la qual es va fer un exercici d'argumentació i empatia. Per a això, la meitat del grup va adoptar el rol de menor, i l'altra meitat, el de la persona educadora. Una persona del grup va desenvolupar les tasques d'observació i va anar anotant els diferents arguments utilitzats per ambdues parts.

Tercera taula de treball: COMERÇ ELECTRÒNIC

A fi de minimitzar els riscos que comporta la compra no presencial a través d'internet, la tercera taula de treball va analitzar una pàgina web, utilitzant com a suport una fitxa informativa que recollia tota la informació necessària per a dur a terme una compra segura.

Les conclusions a les quals es va arribar a les tres taules de treball van ser recollides i enviades a les persones assistents. A continuació s'exposen algunes d'aquestes

CONCLUSIONS:

Informació:

- Es va considerar important donar pautes als menors per buscar informació a internet.
- A més dels criteris analitzats, es va establir que calia acompanyar els menors a l'hora de fer la cerca d'informació, per poder diferenciar el propòsit de cada pàgina.

Dades personals:

- Els que van interpretar el rol de menors es van sentir molt còmodes en el paper. Per contra, els qui van fer de persones educadores de vegades van arribar a sentir impotència quan tenien dificultats per a convèncer l'altra part amb els seus arguments.
- Les opinions, en tots dos casos, van ser argumentades. No obstant això, es va remarcar que el missatge arribava millor als menors quan les preguntes que se'ls plantejaven eren més concretes.

Comerç electrònic:

- Es va valorar correctament el fet que els menors comprassin en línia, sempre que els acompanyés una persona adulta (compra tutelada).

Davant de totes aquestes situacions, les possibles solucions que es van plantejar van ser fer servir EL SENTIT COMÚ i promoure UNA BONA COMUNICACIÓ DURANT LA NAVEGACIÓ PER INTERNET.

I Congrés de Consum d'Extremadura

Durant els dies 7, 8 i 9 d'octubre de 2008 va tenir lloc el I Congrés de Consum d'Extremadura on es van reunir les diferents parts immerses en el teixit de la societat de consum amb l'objectiu de conèixer més a fons la realitat del consumidor del segle XXI. A l'esdeveniment hi van participar més de dos-cents assistents, la majoria professionals relacionats amb l'àmbit del consum, de les administracions locals i autonòmiques de tot el territori nacional, i també consumidors interessats en la protecció dels seus drets.

El Congrés va començar el dia 7 d'octubre amb la conferència inaugural a càrrec de la cèlebre escriptora [Rosa Regàs](#) (Premi Nadal 1994, Premi Planeta 2001), que va plantejar una interessant reflexió sobre l'efecte dels hàbits de consum en l'economia i el medi ambient del planeta. Seguidament es va realitzar una visita guiada per la ciutat monumental de Càceres, Patrimoni de la Humanitat des de 1986, candidata a Ciutat Europea de la Cultura 2016 i magnífic escenari per a la celebració d'aquest esdeveniment.

Els dos dies següents van començar amb una interessant conferència d'obertura a càrrec de reconegudes

personalitats de l'àmbit del Congrés. Així, el dia 8 d'octubre va fer la seva intervenció el [Sr. Javier Urra](#), president de la Red Europea de Defensores del Menor, i l'endemà va ser el torn de la [Sra. Adela Cortina](#), catedràtica d'Ètica i Filosofia Política de la Universitat de València i directora de la Fundación ÉTNOR.

Els temes de treball que es van triar es van estructurar en sis taules de debat:

1. "La defensa dels consumidors en situacions d'especial vulnerabilitat"

Aquesta taula, moderada per la [Sra. Isabel Ávila Fernández-Monge](#), presidenta de la Confederación Nacional de Organizaciones de Amas de Casa, Consumidores y Usuarios (CEACCU), va reunir representants de tres col·lectius d'especial protecció en matèria de consum: el [Sr. Jesús Gumiel Barragán](#), president del Comité de Entidades de Representantes de Personas con Discapacidad (CERMI Extremadura), el [Sr. Fernando Paguay](#), president de l'Asociación de Inmigrantes AMEBENTO i el [Sr. José de las Heras Gayo](#) com a representant de Confederación Española de Organizaciones de Mayores (CEOMA).

2. “Noves tecnologies. La protecció del consumidor i les noves formes de negoci”

Es va tractar el tema de les noves tecnologies com a part del consum actual, el comerç per internet, la telefonia mòbil... És un dels àmbits en què el consumidor necessita més protecció i potser també en el qual és més complicada d'obtenir. Va moderar aquesta taula el Sr. Roberto Serrano, representant de la Unión de Consumidores de Extremadura-UCE, i hi van participar com a experts el Sr. Miguel Pérez Subías, president de l'Asociación de Usuarios de Internet, el Sr. José Luis Zimmerman, director general de l'Asociación Española de Comercio Electrónico y Marketing Relacional i la Sra. Aurora Pérez Pascual, mànager de relacions amb l'administració de VODAFONE.

3. “Influències de la publicitat en els hàbits de consum”

La publicitat i les estratègies utilitzades per les empreses anunciadores per a atraure l'atenció del consumidor va ser el tema tractat en aquesta interessant taula, moderada pel Sr. Manuel Pardo Vicente, president de l'Asociación de Usuarios de Bancos, Cajas y Seguros, i en la qual van compartir les seves impressions el Sr. Fernando Fajardo Bullón, llicenciat en Psicologia, i la Sra. Isabel Segura, llicenciada en Dret i especialitzada en consum.

4. “Posició del consumidor davant de la situació econòmica actual”

Tancant la jornada de treball del dia 8 d'octubre, aquesta taula va debatre les circumstàncies econòmiques que avui en dia més afecten el consumidor i les possibles mesures de protecció que demana. Per a això es van reunir tres experts representants dels àmbits afectats: la Sra. Francisca

Sauquillo, presidenta del Consejo Nacional de Consumidores y Usuarios, el Sr. Emilio Doncel García, president de la Federación Regional de Comercio de Extremadura i membre de la junta directiva de la CREEX i la Sra. Elena Brito Alonso, directora de compliment normatiu de Caja Badajoz. El debat va ser moderat pel Sr. Francisco Lamoneda Díaz, president de la Junta Arbitral de Consum de la Junta d'Extremadura..

5. “Responsabilitat social corporativa”

La responsabilitat social corporativa s'entén com la contribució activa i voluntària a la millora social, econòmica i ambiental per part de les empreses, generalment amb l'objectiu de millorar la seva situació competitiva i valorativa i el seu valor afegit en aquest sentit i amb la finalitat de debatre els avantatges i els obstacles que troben les empreses a l'hora d'aplicar aquests sistemes. Hi van intervenir els següents experts: la Sra. María José López González, representant de l'Asesoría Internacional de Responsabilidad Social Corporativa, el Sr. Luis Jiménez Herrero, president de l'Observatorio de Sostenibilidad i catedràtic d'Economia de la Universitat d'Alcalá, i la presidenta de CECU (Confederación Española de Consumidores y Usuarios). Aquesta taula la va moderar el Sr. José María Pérez Cortés, director de l'Oficina d'Informació al Consumidor de Miajadas.

6. “Els mitjans de comunicació i els consumidors”

En aquesta original taula es va tractar el tema de la comunicació del risc des de les institucions o òrgans emissors de les notícies fins que el consumidor rep la informació. Per a això es van reunir per a debatre el tema la Sra. Belén Crespo Sánchez-Eznarriaga, subdirectora general de Coordinación de alertas alimentarias y programación del control oficial AESAN, el Sr. Jesús Vigorra, director del programa "El Público" de Canal Sur Radio, i el Sr. Miguel Murillo Gómez, director del Teatre López de Ayala de Badajoz. La taula va ser moderada per la periodista Nieves Moreno.

Durant el desenvolupament del Congrés es van exposar diferents treballs i estudis sobre la protecció, defensa i informació dels consumidors en format pòster. Tots plegats eren candidats a un premi de 3.000 € atorgat per la Direcció General de Consum de la Vicepresidència Primera i Portaveu.

M^a del Mar Bravo Rodríguez

"Jo, Tu... Tots Aprenem amb el Semaforet"

Projecte d'educació en matèria de consum del C.P. Àngel Rivièrè (Saragossa)

Aquest centre d'educació especial començà a funcionar l'any 2003 amb la intenció de donar resposta a les necessitats d'escolarització d'aquesta modalitat educativa.

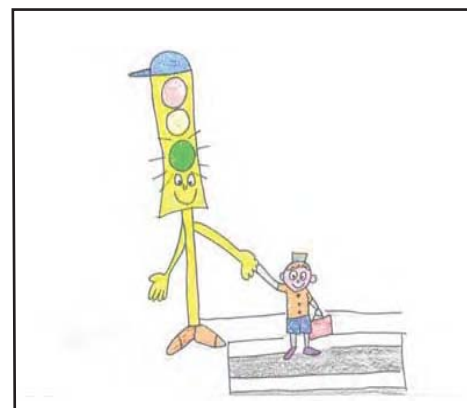
Durant el curs escolar 2007-2008 es va dur a terme un projecte d'educació per a la mobilitat i la seguretat viària, en el qual van participar vint-i-un professionals i quaranta-tres alumnes del centre amb necessitats d'educació especial significatives, que tenien entre tres i setze anys, tot i que majoritàriament pertanyien al nivell de primària. El projecte el va coordinar la Yolanda Varona Castán.

El disseny i el desenvolupament d'aquest projecte es va plantejar en el marc de les activitats complementàries, d'obertura a la comunitat i d'integració en la vida quotidiana.

"El Semaforet és amic dels nens"

Entre els OBJECTIUS del projecte cal destacar:

- "El desenvolupament i l'adquisició progressiva dels hàbits d'observació visual i auditiva i l'estimulació psicomotora relacionats amb l'orientació espacial", sobretot entre els alumnes més petits i amb nivells i capacitats de treball inferiors.
- "El coneixement de l'entorn físic pròxim de l'alumne en relació amb el trànsit i la seguretat viària".
- "El coneixement dels transports públics, privats, individuals i col·lectius, i com fer-los servir adequadament".
- "El respecte per les normes, els senyals i els agents de trànsit".
- "Desenvolupar l'habilitat i responsabilitat en la conducció de bicis i vehicles adaptats".

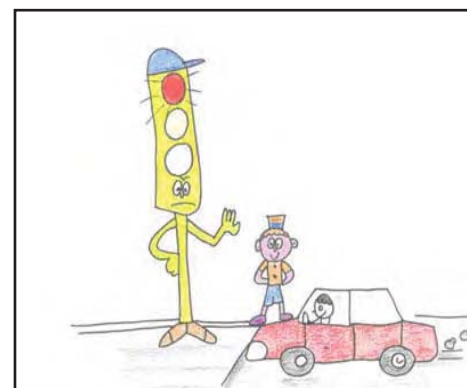

"Si estic **verd**, pots passar"

ACTIVIDADES FETES EN AQUEST PROJECTE:

1.- Presentació de la mascota: "Semaforín" i conte del Semaforet.

El Semaforet és el protagonista del conte i acompanya totes les activitats del projecte. Ajuda a conèixer, integrar i aplicar els senyals i les normes de circulació. Per mitjà dels colors, indica les accions que estan ben fetes i les que estan mal fetes.

"Quan estic **vermell**, t'has d'aturar"

2.- Carnaval: "La desfilada de senyals".

- Les disfresses s'han relacionat amb el tema de l'educació viària i els senyals de circulació.

Els **polícies**

Els **semàfors**

Els de direcció **prohibida**

3.- Activitats amb la policia.

El 31 de març de 2008, la policia va visitar l'escola.

El 25 d'abril els alumnes i les alumnes van visitar la Policia de Trànsit de Saragossa.

Els van parlar de la importància de llegir els colors dels semàfors i els senyals. Tot seguit van pujar als karts, als cotxes i a les bicicletes i van recórrer un circuit amb semàfors i passos de vianants semblant al que havien construït a l'escola.

Anaven dalt de la **moto**

4.- Activitate de simulació, dramatitzacions, jocs de rol...

Simulació d'un viatge en autobús per a aprendre'n i per a interioritzar-ne un bon ús, feta d'una manera lúdica i significativa. Se simulen tots els passos que es fan quan es va en autobús: esperar fent fila, pujar al bus, pagar amb euros o amb targeta de bus, seure bé, fer passar el revisor i tocar el timbre per demanar parada.

5.- Autoescola infantil "Ángel Rivière"

Els divendres a la tarda l'Autoescola Infantil Ángel Rivière obria les portes perquè els assistents hi aprenguessin tots els senyals. Es va fer un examen teòric, que va anar prou bé. Tot seguit, les classes pràctiques:

Tothom al volant a practicar la teoria!

METODOLOGIA

El fet d'haver fet servir el personatge del "**Semaforet**" per a presentar les activitats, les ha fet més fàcils d'entendre i de desenvolupar.

S'han dut a terme activitats funcionals, significatives i participatives, tot buscant l'aprenentatge i el desenvolupament d'actituds, i no solament l'assoliment de coneixements i procediments.

CRITERIS D'AVUACIÓ

- 1.- Participació cada vegada més autònoma en les activitats.
- 2.- Coneixement i interpretació dels senyals més significatius que els alumnes poden trobar als entorns que els són més pròxims.
- 3.- Realització cada vegada més autònoma de trajectes i recorreguts guiats i lliures.
- 4.- Respecte per les normes i els senyals de seguretat viària que s'han treballat.
- 5.- Uso adecuado de los medios de transporte habituales.

Francisca Pérez Jiménez, Cap de Secció de Formació i Informació.

Comença a Funcionar el Nou Portal WEB Consum de la Junta de Castella i Lleó

www.jcyl.es/consumo

La Conselleria d'Interior i Justícia, a través de l'Agència de Protecció Civil i Consum, ha posat en marxa, el novembre passat, el nou portal de Consum.

L'Administració de la Comunitat Autònoma de Castella i Lleó ha afrontat aquest nou repte per a adequar-se als nous processos de modernització administrativa que els ciutadans demanen de manera repetida, amb els quals pretenen tenir a l'abast instruments ràpids, senzills i eficaços de cerca d'informació en tots els camps, i, concretament, en l'àmbit del consum.

Junta de Castilla y León

POR TU SEGURIDAD

CONSUMO

INICIO GOBIERNO DE CASTILLA Y LEÓN TEMAS JCYL.ES OPINA Y PREGUNTA

Mapa web Buscar Texto a buscar enviar Búsqueda Avanzada

Información al Consumidor

- Publicaciones
- Arbitraje de Consumo
- Defensa del Consumidor
- Educación
- Formación
- Convocatorias de Subvenciones
- Inspección y Control del Consumo
- Enlaces de Interés
- Agenda

Contenidos RSS

Agenda

Destacados

Concurso Escolar 2008/2009 sobre Consumo Responsable: "¿Qué hacemos en nuestro tiempo libre?"

La Agencia de Protección Civil y Consumo junto con el Instituto Nacional del Consumo han organizado el Concurso Escolar para el curso 2008/2009 dirigido a los a...

La Junta de Castilla y León ha procedido a la entrega de los premios autonómicos del Concurso Escolar Consumópolis 3

Con ocasión de la finalización de la fase autonómica del Concurso Escolar "Consumópolis 3" que ha consistido en el desarrollo del juego interactivo en la Ciudad...

La Agencia de Protección Civil y Consumo adquiere diez vehículos para la Inspección de Consumo

Con el fin de dotar de los instrumentos necesarios a la Inspección de Consumo para facilitar la labor diaria de estos profesionales, la Administración autonómica...

Teléfono de Atención al Consumidor

012
castilla y león

Consultas - on line

CONSULTAS on-line

Red de Alerta

RED DE ALERTA

Guía Básica del Consumidor

Guía Básica del Consumidor

Novedades

Preguntas y Respuestas Frecuentes - FAQ

¿Quiénes somos?

Junta de Castilla y León » Aviso legal » W3C CBS W3C XHTML 1.0 W3C WAI-AA WCAG 1.0 WCAG-WAI AA CERTIFICACIÓN eugcert AA » Privacidad » Accesibilidad

No hem d'oblidar que vivim en una societat de consum complexa que permet accedir a un gran nombre de maneres d'adquirir i contractar béns i serveis, la qual cosa s'ha traduït en la creació d'un mercat complex d'oferta i demanda de productes. Per aquest motiu, la nostra administració autonòmica pretén, amb aquest nou projecte, que els consumidors, el personal que té al seu servei, els professors, els educadors i en general els ciutadans disposin d'un mecanisme en línia obert d'informació i difusió, i que esdevingui la línia directa per a canalitzar les seves necessitats amb l'Administració.

Arbitraje de Consumo

**MÁS DE 2.700 EMPRESAS ADHERIDAS
MÁS DE 1.100 EXPEDIENTES RESUELTOS
400 LAUDOS**

JACS

¿QUÉ ES EL SISTEMA ARBITRAL DE CONSUMO?

Es un procedimiento que permite resolver fácil y equitativamente las controversias que pueden surgir entre los dos protagonistas del consumo - empresarios y consumidores- sin necesidad de acudir a los Tribunales Ordinarios de Justicia, caracterizado por ser:

- **VOLUNTARIEDAD.** Las partes se adhieren libremente al Sistema Arbitral para resolver vinculada a las resoluciones.
- **GRATUIDAD.** El procedimiento es totalmente gratuito para las partes.
- **RAPIDEZ.** El Laudo Arbitral debe dictarse antes de que transcurran cuatro meses desde la constitución del Colegio Arbitral.
- **EFICACIA Y FIRMEZA.** La susción suscitada se resuelve mediante laudo sin necesidad de hacer que recurra a la vía judicial ordinaria, con carácter vinculante para las partes.
- **IGUALDAD DE LAS PARTES.** Manifestada tanto en la composición tripartita de los Colegios Arbitrales, como en el propio desarrollo del procedimiento Arbitral, que está sometido a los principios de audiencia, contradicción e igualdad.

Las **empresas** o **profesionales** podrán formular una oferta unilateral de adhesión al Sistema Arbitral de Consumo que tendrá carácter público. Para ello, existe un modelo de Oferta Pública de Adhesión que se puede descargar mediante el siguiente enlace:

[Oferta Pública de Adhesión al Sistema Arbitral de Consumo \(2008\) \(Súbdot\)](#)

Educación

EDUCACIÓN

**2.065 TALLERES REALIZADOS
EN 396 CENTROS ESCOLARES
55.755 ESCOLARES FORMADOS**

La Junta de Castilla y León, a través de la Agencia de Protección Civil y Consumo, en cumplimiento del artículo 13 de la Ley 11/1998, para la Defensa de los Consumidores y Usuarios de Castilla y León, "Derecho a la educación y formación en materia de Consumo", desarrolla planes de actuación dirigidos a capacitar al **personal docente** en materia de Consumo, así como promover la **educación para el Consumo** en los Centros Escolares.

Ello encuentra su fundamento en la consideración que tiene la Educación del Consumidor en el actual Sistema Educativo, como área transversal que forma parte de los currículos de las diferentes etapas de enseñanza obligatoria, debiendo estar presente en la educación del alumno desde la edad infantil.

Asociaciones de Consumidores y Usuarios

A.C.U.S.

Asociaciones de Consumidores y Usuarios

La Ley 11/1998, para la defensa de los consumidores y usuarios de Castilla y León establece que los consumidores y usuarios tienen derecho a constituirse, de conformidad con la legislación vigente, en asociaciones y organizaciones para la representación y defensa de sus intereses.

Por su parte, las Administraciones Públicas de Castilla y León fomentarán el asociacionismo de consumidores y usuarios como cauce adecuado de representación, consulta, participación y ejercicio efectivo de sus derechos.

En esta Comunidad Autónoma, debido a su extensión geográfica y al constante fomento de este asociacionismo, existe un gran número de Asociaciones en cada provincia.

En los apartados que abajo se reflejan, encontrará las Asociaciones inscritas en el Registro de Asociaciones de Consumidores y Usuarios de Castilla y León, localizadas provincialmente, así como las que ejercen sus funciones en el ámbito territorial de Castilla y León.

Els continguts d'aquest nou portal web van des de la recopilació d'informació actual sobre consum, fins a un servei d'assessorament als consumidors sobre temes com ara drets, deures, institucions i organismes als quals cal acudir. Alhora, es donen a conèixer els programes i les accions que s'estan portant a terme des de la Comunitat Autònoma de Castella i Lleó. Totes aquelles persones que vulguin accedir al portal, ho poden fer per mitjà de l'enllaç següent:

www.jcyl.es/consumo

Esperanza Garrido del Amo. Cap de Secció d'Educació al Consumidor
Imatges: Luis María Santiago Santiago

Projecte ECOAUDITORIES 2007-2009

Educació Primària

Escola Pública Navarrete el Mudo de Logronyo

L'any 2008 ha estat, sens dubte, "l'any de l'aigua i el desenvolupament sostenible" i l'ExpoZaragoza 2008 ha representat la culminació del sentiment creixent que l'aigua és un bé escàs que hem de mimar sense perdre'ns en esforços erms.

El temps ha demostrat que qualsevol actuació en l'àmbit escolar adreçada a fomentar uns bons hàbits repercuteix en un canvi de mentalitat davant de nous reptes. En aquest cas, l'educació mediambiental ens ajuda a entendre què representa la nostra participació activa en un consum responsable.

PUNT DE PARTIDA

L'escola pública Navarrete el Mudo de Logronyo ha mantingut, des de fa anys, una manifesta sensibilitat cap a tot el que representa l'estudi, cura i conservació d'un entorn natural, i ha demostrat tenir un interès especial pel medi ambient, fomentant-ne permanentment el respecte entre els seus alumnes, dins i fora de l'aula.

La primavera del 2007, any de celebració del vint-i-cincè aniversari de l'escola, es va insistir en la idea de sostenibilitat i a fer un ús responsable dels recursos disponibles per mitjà de l'eslògan "CP Navarrete el Mudo, 25 anys d'Educació i Cultura en un entorn privilegiat". Primer es va preparar i habilitar l'entorn per a plantar diverses espècies arbòries—cada classe es responsabilitzava d'un arbre—, i tot seguit es van fer preparatius per a instal·lar un sistema de reg per degoteig amb la finalitat de contribuir a estalviar aigua i aprofitar-la millor.

Un grup de professors i professores del centre es va animar a elaborar un projecte a partir d'aquesta feina feta i a presentar-lo a la convocatòria d'ecoauditories de la Conselleria d'Educació en col·laboració amb Medi Natural. Aquesta escola va ser una de les set seleccionades, fet que va suposar una gran satisfacció i motivació per al desenvolupament del projecte durant els anys 2007-2009.

ETAPES EN EL DESENVOLUPAMENT DEL PROJECTE ECOAUDITORIES

Al llarg del primer any del projecte es va engegar l'etapa de sensibilització a partir de les iniciatives següents:

👉 Creació del Comitè Mediambiental, integrat pel professorat. El tema central era l'AIGUA i es volia fer una Ecoauditoria d'aquest element. La justificació de la tria era que es volia anar en paral·lel amb dos esdeveniments importants que se celebrarien aquell any: "L'any Internacional de l'aigua 2008" i "l'ExpoZaragoza 2008", centrada també en el tema de l'aigua.

Amb tot, no es volien descuidar altres temes rellevants com ara el reciclatge de paper, activitat que s'havia desenvolupat en aquell centre des de feia diversos cursos.

👉 Convocatòria d'un concurs entre els alumnes de primària per a crear i dissenyar l'ecomascota, al·lusiva a l'aigua. Així va néixer "AMIGOTA", que ha representat el centre al llarg d'aquests dos anys:

1. **Amigota** va ser presentada al **Carnaval de l'escola** i al que va organitzar l'Ajuntament de Logronyo el 2008. Es va passejar pels carrers de la ciutat amb la disfressa que havia elaborat l'AMPA del centre.

2. **Amigota** també va protagonitzar i va animar l'**ECOAUDIT PROJECTE**, desenvolupat durant l'any acadèmic 2007-2008 per part del segon i tercer cicle d'educació primària.

Primer els alumnes es van centrar en una gota d'aigua (water drop - ECONOTICIAS - I'm singing in the rain), i gota a gota es va crear un riu de treball (ECOTRAJAJOS - Rivers of Babilón) que s'ha continuat desenvolupant amb la filosofia i els compromisos derivats del Projecte Ecoauditories i en sintonia amb l'eslògan escolar **Education and Culture in an Environmental Privilege**.

Posteriorment la gota d'aigua, l'**AMIGOTA**, va permetre parlar dels superpoders dels herois, i es va fer una presentació en PowerPoint que va elaborar la **SUPERDROP**. Es va organitzar un concurs i aquest va permetre que alumnes aprenguessin els ets i uts d'una votació i a accepta els seus resultats.

Finalment, es va centrar la idea en un treball més individualitzat i personalitzat. Per mitjà del desenvolupament de quatre fitxes que permetien potenciar l'adquisició de vocabulari en anglès vinculat al món de l'aigua, l'eix fonamental es va establir a partir de les preguntes següents: "How can I find water?", "Where can I find water?", "Water & me", "The water cycle". Tots els nivells van aprendre un bugui-bugui en anglès relacionat amb el cicle de l'aigua i les característiques de l'aigua..

3. **L'Amigota també ens va representar a les Escoles Viatgeres**, on els alumnes de 6è de primària la van difondre i van lliurar la mascota—en forma de clauer dissenyat exclusivament per a aquests viatges d'intercanvi— als alumnes d'altres comunitats autònomes.

4. També va, **ser present el Dia de la Constitució**, en al·lusió a l'Article 45 de la Constitució que fa referència al Medi Ambient. El Dia de la Pau va animar els alumnes a fer un treball plàstic per a tots els alumnes del centre Navarrete el Mudo que va consistir en la construcció d'un ventall de paper de diari acolorit que es va posar entre els arbres de la plantació amb la voluntat de fer extensiu el concepte de pau al Medi Ambient.

5. Igualment, va animar el Dia del Llibre amb la creació de dibuixos al·lusius a l'aigua fets pels alumnes d'educació infantil i textos en prosa i vers pels d'educació primària. Tots aquests treballs han estat enquadrats en dos volums i col·locats a l'entrada de l'escola, al costat de l'Ecomascota, per a ús i gaudi de tothom.

☞ Tria del tema monogràfic l'Aigua, durant la Setmana Cultural. Hi va participar tota la comunitat educativa, i l'Associació de la Pares i Alumnes hi va col·laborar organitzant una exposició molt visual a la planta baixa del centre en la qual es mostrava la diferència entre un ecosistema humit i un altre de sec. La Regidoria de Medi Ambient de l'Ajuntament de Logronyo va oferir tres activitats de teatre vinculades al tema de l'aigua adreçades als diferents cicles, i també va fer córrer l'Ecobús, que

va ser aparcat tota la Setmana Cultural a l'escola. També es va projectar la pel·lícula L'edat de gel per als més petits i Planeta Tierra per a primària. Davant la idea d'instal·lar al centre una estació meteorològica, es va disposar, també, d'un metereòleg que va fer una interessant xerrada.

Aprofitant la Setmana Cultural, aquesta escola va confeccionar un programa per a lliurar als alumnes i a les famílies en el qual es van incloure una sèrie d'ecoconsells per fer un consum d'aigua responsable a les llars. També s'hi incloïa un conjunt d'ecoactivitats.

Igualment, es va dur a terme una **enquesta a les famílies i una altra entre l'alumnat** per fer un estudi dels hàbits de consum d'aigua.

☞ Els alumnes de sisè del centre van fer una **entrevista al director** per poder determinar la despesa d'aigua de l'escola i comprovar-ho a partir de les corresponents lectures del comptador. Com que l'escola no en tenia, es va demanar a l'Ajuntament que n'instal·lés un.

☞ Es va desenvolupar una **intensa activitat decorativa** a les escales, passadissos, replans, entrades, porxos, façanes, plantació, pati, etc. de l'escola, a fi de continuar motivant tots els alumnes. Aquest curs, aquesta mateixa tasca s'ha continuat intensificant al centre.

☞ Es va dissenyar un **Pla d'Acció** al final del curs passat per a desenvolupar-lo enguany, a partir dels resultats de les enquestes esmentades anteriorment i de tota la feina feta durant l'etapa de sensibilització.

Al llarg d'aquest segon any del projecte es continua treballant amb els mateixos alumnes i es posa en pràctica el Pla d'acció.

☞ Gràcies a la integració del projecte al centre i per part dels alumnes, s'ha aconseguit assentar uns hàbits molt concrets en la vida quotidiana de cada individu: selecció de residus orgànics, plàstics, piles, paper, etc., i llançament dels residus al contenidor corresponent. Tant a fora com a dins del centre hi ha els contenidors necessaris per aconseguir que l'escola esdevingui una ecoescola.

☞ Per a supervisar aquesta tasca i inclòs en el **Pla d'acció** d'enguany, s'han creat les figures dels ecocontroladors, alumnes de cada un dels cursos de l'escola —al coll porten un distintiu que els acredita per a fer aquesta activitat— que s'encarreguen de supervisar aquesta tasca de selecció i reciclatge, i de controlar la despesa d'aigua i de paper. El conserge els ajuda a restituir el material quan cal i a detectar les possibles deficiències o pèrdues d'aigua als vàters, aixetes, cisternes, fonts del pati, etc.

CONCLUSIÓ

S'ha buscat a tota hora integrar el projecte al centre Navarrete el Mudo i traslladar-lo a la vida quotidiana dels seus alumnes. Tot això perseguia una projecció posterior: la idea de crear hàbits entre aquests futurs consumidors i contribuir a fer que siguin ciutadans protagonistes d'un **consum responsable**.

A partir de tots aquests plantejaments, va sorgir una implicació més que preveia **fer del riu de la nostra ciutat, l'Ebre, el carrer Major de Logronyo**. Com que el riu és en un entorn privilegiat, al costat mateix del centre educatiu, se'l vol aprofitar per poder-ne gaudir, protegir-lo i admirar-ho. **Amb aquesta il·lusió i perspectiva ensenyem i aprenem a ser responsables en l'ús dels recursos que tenim a mà, i ser respectuosos amb el medi. Perquè treballant junts, des de la responsabilitat, el compromís, i el respecte, aconseguirem la idea d'ECOESCOLA. El futur ens ho agrairà. PERÒ HEM DE SABER QUE AQUESTA TASCA REQUEREIX LA IMPLICACIÓ DE TOTS.**

Campanya Itinerant sobre Promoció del Consum Responsable i Sostenible.

Curs 2008/09

El Centre de Qualitat i Consum Responsable, que pertany a la Direcció Insular d'Innovació i Desenvolupament de Projectes del Cabildo de Tenerife, està desenvolupant una àmplia campanya sobre consum responsable adreçada a la població escolar de 6 a 12 anys.

Amb la prèvia formació en continguts i metodologia d'educació al consumidor, i amb els recursos didàctics disponibles al nostre Centre, cinc professors de primària han programat i han executat aquestes activitats mitjançant el conveni Promoció del Consum Responsable i Sostenible.

Per als tres cicles d'Educació Primària s'executen els tallers següents:

1. Taller sobre productes rurals i biodiversitat agrícola de Tenerife.

En aquest taller es desenvolupen activitats pràctiques sobre tres productes o matèries primeres que han tingut, al llarg de la història, un paper cabdal en la dieta dels canaris. Els objectius conceptuals, procedimentals i actitudinals que hem programat són conèixer aquests productes

bàsics: el gofio, les papas i les castanyes. Tot seguit es pretén valorar-los com a aliments estratègics, situar-los en el context d'una dieta equilibrada, elaborar-ne menús, diferenciar-ne les varietats, l'etiquetatge, la presentació i la qualitat, identificar-ne les zones i també els processos de conreu, d'elaboració i de transformació.

2. Taller sobre el consum responsable d'aigua: "L'aigua com a bé exhaurible"

La importància de l'aigua per a les nostres vides com un recurs natural essencial i limitat. El consum responsable d'aigua. La cultura de l'aigua a les Canàries, recursos hídrics i mètodes d'obtenció. El cicle i els diferents estats de l'aigua. El paper dels vents alisis i el corrent fred de les Canàries, la seva relació amb la procedència de l'aigua. Establir pautes i identificar mecanismes per a l'estalvi d'aigua a les nostres llars, a l'escola, a la ciutat, etcètera. La diversitat d'aigües embotellades, propietats i interpretació de l'etiquetatge. El transport i l'elaboració del mapa de l'aigua de Tenerife són els continguts i les activitats que s'aborden en aquest taller.

3. Taller sobre els residus a Tenerife

Adquirir consciència del problema del volum de deixalles que generen més d'un milió de consumidors a Tenerife (2.000 tones diàries) i la repercussió que tenen en el territori, conèixer les característiques bàsiques del nou Pla insular de residus tòxics, les possibilitats de recuperació i el reciclatge d'escombraries, aprendre a separar a l'origen, identificar i entendre els itineraris i la gestió dels diferents tipus de residus, analitzar els tipus de plàstic i residus d'envasos, la seva aplicació, etc., són els objectius pràctics d'aquest taller.

4. Taller de jocs i joguines

Aquest taller es porta a terme al pati de l'escola o al gimnàs. Es plantegen una sèrie de preguntes que generen l'activitat i amb què es qüestionen la importància del joc, si es pot jugar sense joguines, etcètera. Es mostren i s'analitzen els perills d'algunes joguines, i s'analitza, també, com es poden identificar les joguines segures. Es reflexiona sobre els jocs individuals i el temps de lleure que s'hi dedica, i també l'edat recomanada per a practicar-los. Finalment, es fomenta els jocs en grup i els jocs tradicionals, com el joc de

tella, saltar a corda, l'alerta, el birlé, les carreres de sacs, i també l'elaboració de joguines, com ara boles malabars, amb restes de residus.

5. Taller de la publicitat i anàlisi d'anuncis

El taller comença preguntant què és la publicitat, per a què serveix i quin paper ha tingut al llarg de la història del consum. Tot seguit, es mostren anuncis recents de publicitat il·lícita. Es treballa el llenguatge de la publicitat i els efectes que genera (la imatge, l'eslògan, el color, la música, etc.). A partir de diversos anuncis, s'introdueix l'alumne en el coneixement de les diferents maneres que té la publicitat d'aliments d'influir en l'adquisició de mals hàbits nutricionals. Igualment, s'analitza la nova tipologia publicitària a internet.

"Ens Trobem... Comprant?"

Un Projecte d'Innovació Educativa de l'Escola del Consum de Catalunya (ECC)

- **Ens trobem...? és el projecte d'Innovació Educativa que acaba de posar en pràctica l'Escola del Consum de Catalunya (ECC) de l'Agència Catalana del Consum. Aquest té la finalitat de donar resposta a aquells centres educatius interessats en aprofundir en l'Educació del Consum (EdC) i actualment es concreta en una proposta didàctica per treballar a les aules de Cicle Inicial d'Educació Primària. El material didàctic crea connexions en xarxa entre les escoles, les famílies i l'ECC. D'aquesta manera el projecte es converteix en una oportunitat per establir noves relacions a l'hora d'abordar l'EdC, i ahora suposa un repte per a tots els participants.**

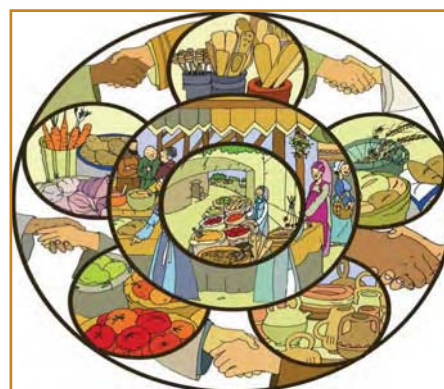
Els infants participen dels actes de compra familiars convertint-se en un dels principals protagonistes. La compra del pa, la fruita o el berenar són situacions quotidianes i esdevenen un punt de partida del material didàctic per a treballar els elements que s'hi relacionen com botiguers/es, consumidors/es, productes, emocions, diners...

L'experiència permet crear escenaris d'ensenyament i aprenentatge per introduir el consum des de la proposta d'un **material didàctic**, recollit en la "**llibreta exploradora**", el **treball en família** i la **incorporació de l'art**.

La "**llibreta exploradora**" s'ha concretat en uns **fulls d'activitats que es treballen** entre l'escola i la família en forma d'anada i tornada i en funció de les **activitats proposades**. Per exemple, en un primer moment llibreta exploradora que es treballa a l'aula planteja com la biblioteca, el mercat o el cinema són espais de trobada, i es proposa continuar l'activitat amb la família. "L'alumnat ha de responsabilitzar-se i tenir cura tant del seu propi quadern, com d'haver entès l'activitat a realitzar a casa, ja que sap que en la propera sessió es treballarà a partir de la feina feta en família", en paraules dels docents participants. En aquest aspecte, **la llibreta exploradora es converteix en una eina per a comunicar i compartir responsabilitats entre professorat, alumnat i família.**

Ens trobem... comprant? inclou la **participació familiar** en diversos moments de la proposta. En aquest context, es demana que en família es parli sobre aquells llocs on s'acudeix majoritàriament en el temps d'oci, al sortir de l'escola, etc. per a posteriorment, a l'aula, realitzar una posada en comú i identificar com les botigues i la compra es converteixen, cada vegada més, en un espai de trobada molt quotidià. "**L'experiència és molt enriquidora pel diàleg que es crea a l'aula entre les diferents realitats de l'alumnat. I per a nosaltres és una oportunitat per a conèixer més a fons l'alumnat**", com expressen els docents. Un altre moment de participació de les famílies és la xerrada-col·loqui que s'ofereix des de l'ECC als pares i mares per donar eines a l'hora d'educar en consum. A partir d'aquí, el treball de col·laboració entre la família, els centres educatius i l'ECC estableix vies per a crear espais de trobada entre agents educatius.

"Tems era temps quan no hi havia les mateixes botigues que hi ha avui, ni s'hi venien els mateixos productes, i la gent anava a comprar per trobar-se i parlar amb els veïns i veïnes, es va iniciar una tradició..." És el començament de la llegenda Ens trobem...comprant?, on a partir de la representació d'un mandala es mostra com l'acte de compra ha anat canviant al llarg del temps. La proposta didàctica treballa els continguts necessaris per continuar la llegenda, introduint aquells elements que caracteritzen la compra avui en dia per tal d'expressar-ho a través de nous mandales. Amb aquesta finalitat, la introducció de la plàstica per a realitzar el mandala permet comunicar l'acció de comprar des de diversitat de llenguatges.

A tall de conclusió, l'Escola del Consum de Catalunya dona una passa més en el camp de l'Educació del Consum amb l'Ens trobem... comprant? proporcionant escenaris educatius que van més enllà d'una acció docent puntual. El projecte permet introduir una nova via d'abordar l'EdC a les aules, acostant l'Agència Catalana del Consum als centres educatius, i establint un treball en xarxa on es vincula amb la família i l'escola.

Neus Banqué

**Educadora de l'Escola del Consum de Catalunya
Agència Catalana del Consum**

¿Quin és el Perfil Professional d'un Educador o d'una Educadora del Consum? III: La Competència Metodològica

- Les capacitats que com a professional hauria de desenvolupar un educador/a en consum es situen en competències tècniques, metodològiques, socials, personals i culturals. En el present article i continuant la sèrie d'articles publicats en els números anteriors es tracta la **competència metodològica**. Aquesta planteja el **saber fer** i situa com l'educador/a del consum en la seva professionalització desenvolupa eines per a l'acció educativa entesa en un sentit ampli: professional. L'abast de la competència metodològica a l'article es centrarà com en l'anterior en diversitat d'escenaris on l'educador/a desenvolupa la seva tasca docent.

L'educador/a vers l'alumnat

En tota pràctica educativa amb alumnat l'educador/a del consum utilitza les eines didàctiques apreses al llarg de la seva formació. Conseqüentment, l'activitat que desenvolupa amb l'alumnat es converteix en un escenari a on l'educador/a regula els seus aprenentatges tot fent ús d'instruments de gestió d'aula; per exemple, poder mantenir una conversa significativa amb l'alumnat, tot incorporant diversitats de punts de vista de tots els participants, sense haver de renunciar als continguts programats. O la temporització de les activitats per tal de negociar l'atenció i l'aprenentatge de l'alumnat.

En aquest context el saber fer també porta a plantejar la capacitat de buscar estratègies i eines innovadores per a fer de l'acció docent un context d'ensenyament - aprenentatge per a l'alumnat per tal de poder incorporar els continguts del consum dins del discurs docent.

L'educador/a vers l'equip educatiu

L'educador/a de consum en molts dels escenaris a on desenvolupa la seva tasca es situa com un professional que esdevé membre integrant d'un grup més ampli de treball. En aquest context el saber fer de l'educador/a contempla posar en joc els coneixements didàctics per a saber dissenyar, programar i/o preparar una activitat d'educació del consum incorporant les aportacions i el diàleg entre els membres de l'equip. Una competència que és significativa per tal de realitzar una organització de continguts i activitats segons el procés d'ensenyament - aprenentatge, planificar activitats per a conèixer el punt de partida de l'alumnat o preparar fulls d'activitats de suport a l'activitat plantejada. En aquest context l'educador/a també ha d'orientar la seva metodologia de treball per a saber compaginar les diferents responsabilitats i tasques derivades del seu treball a nivell individual i col·lectiu: reunions organització del calendari, preparació de material per a les activitats i la gestió dels desplaçaments.

L'educador/a vers els centres educatius

La participació d'alumnat en activitats d'educació del Consum situa a l'educador/a del consum com un agent permanent i quotidià de contacte i relació amb el professorat i els centres educatius que sol·liciten les sessions. Des d'aquesta idea l'educador/a hauria de tenir competències per a comunicar als centres educatius la forma d'entendre

i fer educació del consum que es planteja a les activitats ofertes. Així com també posar en pràctica habilitats i procediments per a obrir vies de diàleg que permetin l'intercanvi de punts de vista entre les entitats (centres educatius, escoles del consum, administració pública, organitzacions....) que convergeixen en una acció docent. D'altra banda l'educador/a també hauria d'aportar les eines necessàries per a convertir-se en un punt de suport i de referència i on poder detectar la intencionalitat o l'interès per abordar l'educació del consum de cada centre educatiu. Un saber fer que es concreta en el lliurament de materials didàctics d'interès, les vies d'accedir a informació significativa (pàgines web, publicacions, etc).

L'educador/a vers la institució

Les persones que eduquen i treballen en aspectes referents al consum en moltes ocasions es converteixen en els representants de la institució competent en matèria de consum del territori on es troba l'escola del consum o el centre educatiu. Per aquest motiu les competències com saber difondre i publicitar amb emotivitat i rigor els serveis per als quals treballa (en el nostre cas les escoles de consum) es converteixen en un saber fer que el capacita com a professional. Unes competències metodològiques que contemplen saber comunicar aquells eixos o idees claus de l'educació del consum que fomenta la institució com podria ser un consum crític, responsable i actiu. D'altra banda l'educador/a del consum des de la seva experiència a l'aula hauria de ser capaç de proposar projectes educatius per a treballar l'educació del consum des d'un treball coherent i compartit amb la institució.

A l'hora de plantejar el perfil de les persones educadores del consum la competència personal de saber fer es converteix en: un element que dota de professionalitat i orienta les pràctiques educatives com una capacitat a desenvolupar en relació a les altres facetes del saber.

Ruth Gómez

**Educadora de l'Escola del Consum de Catalunya
Agència Catalana del Consum**

La Consellera de Sanitat i Consum va Inaugurar la Campanya de Nadal 2008/2009 amb Consells Nadalencs

La consellera de Sanitat i Consum, Maria Ángeles Palacios Sánchez, juntament amb el director general d'Atenció al Ciutadà, Drogodependències i Consum, Juan Manuel Ruiz Ros, van presentar la Campanya de Nadal, amb les activitats previstes.

Les actuacions van consistir en la instal·lació de casetes a les localitats de Múrcia, Cartagena i Lorca, durant els dies nadalencs, on es va repartir el següent MATERIAL DIVULGATIU:

- ⇒ CD de joves consumidors
- ⇒ CD de seguretat infantil
- ⇒ CD sobre seguretat a la llar
- ⇒ Imants del telèfon del consumidor: 901 501 601
- ⇒ Imants i adhesius amb la icona sobre les instruccions de manteniment de la roba
- ⇒ Catifes per al ratolí de l'ordinador
- ⇒ Fullets diversos (viatges, crèdits ràpids...)

A més, per part de les empreses, es va fer una campanya d'adhesió al Sistema Arbitral de Consum, amb la col·laboració de les cambres de Comerç i la Direcció General de Comerç. El material repartit, tot i que també tenia com a destinataris els consumidors adults, estava pensat majoritàriament per als nens i joves, i la seva finalitat era que aprenguessin a consumir d'una manera responsable i respectuosa amb el medi ambient.

També es van donar donar consells per a fer les compres de Nadal, els quals es van adreçar tant a grans com a petits.

La consellera va insistir en la importància de fer una bona tria a l'hora de comprar joguines. Si bé els nens són els usuaris de la joguina, els pares són els responsables que rebin la més adequada, i no es pot oblidar que els nens, a través de la publicitat, suposen un mercat vulnerable i fàcilment manipulable, per això els adults són els que han de fer una tria i una selecció correctes de les joguines, vigilar que siguin segures, educatives i divertides, que responguin, a més, a criteris de qualitat i diversitat, sense oblidar mai l'edat del nen que les ha de fer servir.

A l'hora de **COMPRAR JOGUINES**, sempre s'ha de buscar el **Marcatge de la Unió Europea: CE**, que indica que ha passat els controls de seguretat.

CE

AMÉS, CAL LLEGIR SEMPRE LES INSTRUCCIONS DE MUNTATGE I D'INSTAL·LACIÓ

El Director General d'Atenció al Ciutadà, Drogodependències i Consum va clausurar el IV Curs sobre Protecció del Consumidor i Responsabilitat Social de l'Empresa

- El director general d'Atenció al Ciutadà, Drogodependències i Consum va clausurar el 4 de desembre de 2008, el IV curs sobre "Protecció del consumidor i responsabilitat social de l'empresa", organitzat per la Direcció General en col·laboració amb la Universitat de Múrcia, a través de l'Escola de Pràctica Jurídica.

En el curs es van tractar **TEMES** tan interessants com ara:

- ⇒ La protecció dels consumidors al sector immobiliari.
- ⇒ L'atenció al client a les entitats financeres.
- ⇒ La responsabilitat civil per productes defectuosos.
- ⇒ Els viatges combinats.
- ⇒ La tutela jurisdiccional dels consumidors.
- ⇒ Les tendències del consumidor.
- ⇒ La publicitat enganyosa.
- ⇒ La responsabilitat social de l'empresa.
- ⇒ Les clàusules abusives.

També va tenir lloc una taula rodona en què es va tractar el tema de la importància de les associacions de consumidors i usuaris en matèria de consum.

Unitats Didàctiques per als Tallers a l'Escola (Curs escolar 2008/2009) "Seguretat Infantil"

- Com anys anteriors, es vénen desenvolupant Programes d'Educació del Consumidor a l'Escola, des del naixement de les activitats de Defensa del Consumidor a Espanya el 1981.

Es tracta d'un material que permet incloure l'educació del consumidor en els cicles i nivells d'educació obligatòria (primària i ESO) i postobligatòria (dos cursos de batxillerat), formant de manera permanent el personal docent en matèria de consum, perquè al seu torn, puguin ensenyar de forma didàctica i pedagògica als alumnes els drets i interessos dels consumidors i els diferents mecanismes de defensa que existeixen al seu abast.

La **UNITAT DIDÀCTICA** per al curs escolar 2008/2009, porta el títol "SEGURETAT INFANTIL", que inclou els següents temes:

- ⇒ Contingut de les unitats didàctiques:
 - Nº 1: Seguretat Infantil
 - Nº 2: És segura la teva llar?
 - Nº 3: Ni a casa no estic segur
 - Nº 4: Señalín va segur pel carrer
 - Metodología didáctica

- ⇒ Documentació i biblioteca.
- ⇒ Jocs (casa en flames, seguretat a la llar: dormitori, cuina, bany i saló).
- ⇒ Enllaços (conselleries de turisme, educació, sanitat, Institut Nacional Toxicologia, Associacions de pediatria, prevenció d'accidents...)

D'aquestes activitats es beneficiaran més de **65.000 alumnes** cada curs, corresponents a col·legis de tota la Regió, tant públics com privats o concertats.

Per a aquest curs, s'han editat **1.000 unitats**, que s'han repartit a tots els col·legis de la Regió, a la Xarxa d'Oficines d'Informació al Consumidor (60 en total) i a les 19 Associacions de consumidors de la Regió de Múrcia.

IX Jornades Educatives "Les Laminadures" per als Petits Consumidors de 2n de Primària de 13 CEIP de Melilla

La conselleria de benestar social i sanitat va dur a terme, al llarg del mes de novembre del 2008, els tallers "Alimentació Equilibrada i Exercici - Colorants i Aromatitzants", en la fase de les IX Jornades d'Educació en Consum destinada a l'alumnat de 2n d'Educació Primària.

Amb el lema "Tots som consumidors", el relat didàctic "Les Laminadures" i el taller "Els colorants", l'equip de formadors de la Direcció General de Sanitat i Consum al capdavant de la coordinadora en cap responsable, Mª Dolores Angosto Sánchez, han realitzat unes jornades educatives que, a través de la música, el moviment i les animacions, han transmès als petits escolars hàbits de vida saludable i pautes de conductes com a consumidors responsables, crítics i respectuosos amb el medi ambient.

Com expressa la coordinadora responsable, l'objectiu prioritari ha estat interessar-los en pautes de conductes tendents a l'exercici d'una alimentació equilibrada combinada amb exercici diari i ocupació adequada del temps lliure o de lleure. Fomentar des de les edats primerenques l'interès pels aliments propers al nen o nena, i per la composició de les laminadures i productes d'aperitiu, que omplen de manera inadequada part de la dieta dels nostres petits fomentada molt sovint per la publicitat. Que sàpiguen la importància de llegir les etiquetes dels productes que consumeixen i conèixer els seus ingredients, additius: colorants, conservants, aromatitzants, potenciadors del sabor, etc. Cal conscienciar els nostres petits escolars de l'impacte dels seus actes de consum i del **dret fonamental dels consumidors: el dret a la salut i a la seguretat**.

A través d'un simpàtic personatge animat, el Doki, els petits consumidors han anat descobrint el significat de les matèries primeres en l'elaboració d'aliments, com per exemple la fabricació del pa que explica l'amic "blat", la importància de l'alimentació equilibrada, distribuïda en cinc àpats al dia, la necessitat de fer un bon esmorzar per començar el dia amb prou energia, fomentar el consum de fruita com a "laminadura intel·ligent" i molt especialment la pràctica d'exercici diari i la pràctica d'esport. Amb el taller "Els colorants", els petits escolars han sabut quins són els colorants i els aromatitzants més utilitzats en les laminadures que consumeixen, i això ha permès despertar-los el seu interès pel consum crític.

La consellera de Benestar Social i Sanitat, Mª Antonia Garbín Espigares, va qualificar les jornades de molt reeixides, tant per la participació de l'alumnat com per la implicació i col·laboració dels centres escolars i del professorat d'aquest primer cicle educatiu. La consellera també ha explicat que un altre dels objectius de les jornades educatives ha estat conscienciar els petits consumidors de les dificultats afegides dels consumidors amb discapacitats. Així, els nostres escolars es van mostrar molt sensibilitzats amb el lema "TOTS SOM CONSUMIDORS AMB ELS MATEIXOS DRETS I DEURES", la qual cosa cada vegada s'aconsegueix més en tots els camps gràcies a l'eliminació, cada vegada més generalitzada, de més i més barreres.

Amb la voluntat de captar continguts per al concurs de dibuix convocat per la Conselleria, com a complement d'aquestes jornades, el qual té el títol de "Les Laminadures", s'ha fixat un termini de presentació de treballs. La data final va ser el dia 15 de gener. Els premis, com en anys anteriors, seran molt prometedors. La llista de guanyadors es farà pública el mes de febrer del 2009 en un acte celebrat al PEC.

A partir del dia 12 de gener de 2009 arrenca una nova fase de les IX Jornades Educatives en Consum. Aquesta fase va destinada a l'alumnat de 6è curs d'Educació Primària de quinze centres escolars. Tot seguit, s'engegaran les etapes de les IX Jornades destinades a l'alumnat dels dos cicles de secundària i dels centres d'acollida i reforma. Aquestes tindran lloc al llarg dels mesos de febrer, març, abril i maig del 2009.

Des de la Conselleria s'agraeix la participació de tots els sectors implicats, ja que, sense obviar l'activitat de control, la informació, la formació i l'educació en consum són paràmetres absolutament indispensables per a aconseguir que ciutadans i consumidors puguin desenvolupar-se de manera responsable, objectiva, crítica, justa i compromesa amb el medi ambient, en aquesta nostra societat de consum i de la informació.

Joves Consumidors de 1ª ESO i Centres d'Acollida Guanyadors del Concurs "El Repte de la Futura Societat de Consum" Incardinat a les VIII Jornades d'Educació en Consum - juny 2008

Van participar en el concurs de relat/composició/mural "EL REPTE DE LA FUTURA SOCIETAT DE CONSUM" 1.200 alumns de 1° a 3^r d'Educació Secundària i Centres d'Acolliment i Reforma. MAGNÍFICS TREBALLS, que van plasmar la captació del contingut dels tallers impartits al llarg dels mesos de febrer, març, abril i maig del 2008, complementats amb la lectura del relat pedagògic "CONSUM COM Y EL VIENTO DEL OESTE". Per mitjà de murals, relats, redaccions, dibuixos, il·lustracions, treballs en Word i Power Point, enregistraments de rap amb creació de lletra, elaboració de vídeos, treballs de marqueteria, etc., els alumnes van expressar una gran sensibilitat i un gran interès a conèixer com desenvolupar-se en la societat de consum de manera intel·ligent i responsable. En tot moment van demostrar que coneixen els seus drets i que saben complir els seus deures, i van centrar el seu interès en els drets i deures dels consumidors i especialment en el dret a la informació per a adquirir coneixements i per a reforçar l'autoestima i el pensament crític a l'hora de rebre publicitat i anuncis i per poder fer un exercici responsable de la reclamació. Finalment, va quedar palesa la importància de la sostenibilitat i la necessitat de tenir cura dels nostres recursos naturals, advocant per l'ús d'energies alternatives i conscienciant-se dels grans assoliments que suposen els petits actes de consum per a salvaguardar el nostre planeta per a les generacions futures.

ENHORABONA AL PROFESSORAT, A L'ALUMNAT I TAMBÉ A LES FAMÍLIES!

La Conselleria de Benestar Social i Sanitat commemora el Dia Mundial del Consumidor amb la Gent Gran en les VIII Jornades realitzades en Aules Culturals en col·laboració amb l'Institut Nacional del Consumo

Prop de cent persones grans van assistir a les jornades que per vuitè any consecutiu es fan en col·laboració amb l'Institut Nacional del Consumo - Març 2008

A les Jornades, que tenien per lema "PER A MÉS SEGURETAT - PER A MÉS BENESTAR", a través de dues taules rodones es van debatre temes d'actualitat per a les persones grans. Hi van participar com a **PONENTS**:

- ✓ **Mª Dolores Angosto Sánchez**, Coordinadora en cap de la Inspecció de Consum i responsable dels programes educatius de la Conselleria de Benestar Social i Sanitat, que va tractar els temes relatius a la seguretat general dels productes i va parlar de la xarxa d'alerta de productes perillosos, joguines, productes industrials, etiquetes, informació i publicitat, així com de la publicitat televisiva i la persuasió publicitària.
- ✓ **Pilar Guerrero Serrano**, Cap de Formació de l'Institut Nacional del Consumo, que va tractar el tema "Marxandatxe en el punt de venda", tècniques persuasives.
- ✓ **Àngel Gil Martín**, Advocat i director de l'empresa de formació Protocolo 21, que va tractar el tema de la publicitat a la ràdio i a la premsa.

La jornada fou amenitzada amb música i projeccions amb què es van analitzar anuncis de televisió, premsa i ràdio, es va facilitar informació i es va suscitar la reflexió. També es van donar pautes perquè les persones grans facin compres segures, adquireixin productes i articles etiquetats en llengua castellana, amb els símbols de seguretat, com el marcatge CE en joguines, material elèctric i electrodomèstics, i es va remarcar la importància d'adquirir aparells com els calefactores en establiments específics de venda. També se'ls va animar a tenir en compte els etiquetats i les instruccions d'ús, a fi que complissin que complien les prescripcions legals, sempre amb l'ànim de fomentar un bon ús del consum per a prevenir accidents. També es va facilitar el contacte amb mètodes de persuasió publicitària, tant a través dels mitjans com en els punts de venda, per evitar que caiguessin en la inducció a fer compres innecessàries. La jornada es va acabar amb un lunch, que va fer les delícies de les persones grans en la celebració del Dia Mundial del Consumidor.

GUANYADORS MODALITAT 1r ESO:

- PRIMER PREMI** > Moruan Albarak – 1r ESO - IES REINA VICTORIA EUGENIA
SEGON PREMI > Ana Bueno Caravaca – 1r A ESO – CC LA SALLE EL CARMEN
TERCER PREMI > Saher Mohamed Al-lal – 1r A ESO – IES MIGUEL FERNÁNDEZ
ACCÈSIT PRIMER PREMI > Elena García Avellaneda Mirambell – 1r B ESO.CC Ntra. Sra. del BUEN CONSEJO
 > Mohamed Mohamed Mohand – 1r E ESO – IES ENRIQUE NIETO.
ACCÈSIT AL SEGON PREMI > Judit Cores Jiménez – 1r A ESO – IES VIRGEN DE LA VICTORIA
ACCÈSIT AL TERCER PREMI > Ayoub Hamadi Ahmed – 1r C ESO – IES JUAN ANTONIO FDEZ.

GUANYADORS MODALITAT 3r ESO:

- PRIMER PREMI** > Álvaro de la Rosa Prada – 3r B ESO - COLEXIO LA SALLE EL CARMEN, pel Rap amb lletra, composició i veu: "BIRDY LA TIERRA SE MUERE"
 > Miguel Ángel Heredia Morales – 3r A ESO - IES VIRGEN DE LA VICTORIA, pel treball manual amb materials ecològics. "ENERGÍAS ALTERNATIVAS EN NUESTRO PLANETA".
SEGON PREMI > Rafael Nieto Jiménez – 3r B ESO – IES ENRIQUE NIETO, pel relat curt: "¿EL CONSUMO TE CONSUME? JUZGUEN USTEDES".
TERCER PREMI > Sumayyah Ismael Dris – 3r B – IES LEOPOLDO QUEIPO, pel relat curt: "REFLEXIONES DE UNA ESTUDIANTE SOBRE LOS ACTOS DE CONSUMO"
ACCÈSIT AL PRIMER PREMI > Hanan Mojtar Al-Lal – 3r A - IES JUAN ANTONIO FERNÁNDEZ, per la Composició mural: "LAS ENERGÍAS Y LOS PROBLEMAS-JUEGO ECOLÓGICO ¡A RECICLAR!" y relat curt "LA GOTITA Mª LOLA".
ACCÈSIT AL SEGON PREMI > Ana María Martínez Quesada – Nuria Saenz Carilla – 3r A ESO- LA SALLE EL CARMEN, pel treball en Power Point i pel vídeo: "SALVEMOS AL MUNDO"
ACCÈSIT AL TERCER PREMI > Ikram Mohamed El-Mehdí – 3r A ESO- IES MIGUEL FERNÁNDEZ, pel treball en Power Point: "CAMBIO CLIMÁTICO Y CONSUMIDORES".
 > Ahlem Mohamed Mohamed – 3r B ESO – IES RUSADIR, per la composició mural: "EL CONSUMO, RESPONSABILIDADES, ENERGÍAS Y CAMBIO CLIMÁTICO".

MODALITAT CENTRES D'ACOLLIDA:

- PRIMER PREMI** > Soraya Zamraovi Belmiss - CENTRE DIVINA INFANTITA, pel treball mural: "LIBRO HUMANITARIO"
 > Abdel Halid Al-Hanzalle – CENTRO LA PURÍSIMA- MÓDULO 1 AVICENA, pel mural: "NUESTRA VIDA, NUESTRO MUNDO"
SEGON PREMI > Nadir Mimón Mohamed – CENTRE ELADIO ALONSO, pel treball: "PARA TODOS LOS NIÑOS DEL MUNDO"
 > Farah Al-Lal González – CENTRE DE REFORMA BALUARTE DE SAN PEDRO, pel treball: "NUNCA DIGAS A MÍ NO ME IMPORTA"
TERCER PREMI > Ahmed Boulahtari – C.LA PURÍSIMA- MÓDULO 2, pel mural: "LOS GASTOS PRINCIPALES DE LOS JÓVENES"
 > Manuel Segura Andújar – C.de REFORMA BALUARTE DE S. PEDRO, pel treball: "TODOS SOMOS IGUALES, A MÍ SI ME IMPORTA"
 > José Carlos Chaib Haddú - CENTRO LOS PINARES- CRUZ ROJA.

PREMI A L'ESPECIAL PARTICIPACIÓ > Irmá María Adelina Sánchez Vela - CENTRE DIVINA INFANTITA, per la composició poètica: "SI QUIERES PUEDES".

El Punt d'Informació al Consumidor surt al Carrer

- **Coincidint amb la fira de nadal, el punt d'informació al consumidor del Govern de Navarra es va instal·lar a la plaza del castillo de pamplona, amb l'objectiu d'apropar-se als ciutadans i d'informar-los, formar-los i prevenir-los sobre les compres compulsives.**

La Plaza del Castillo de Pamplona, punt neuràlgic de la ciutat, va acollir el Nadal passat el **Punt d'Informació al Consumidor, PIC**, en el marc de la Fira Artesana que, com cada any per aquestes dates, organitzen l'Ajuntament de Pamplona i l'Asociación de Artesanos de Navarra.

El Punt d'Informació al Consumidor, PIC, va compartir amb l'Ajuntament de Pamplona la caseta institucional, espai que va servir per a distribuir diferents suports d'informació.

La presència del PIC a la plaça més cèntrica de Pamplona ha servit per a donar a conèixer més àmpliament entre la ciutadania l'existència d'aquest servei gratuït del Govern de Navarra, que ofereix als ciutadans assessorament en matèria de consum.

14.750 EXEMPLARS DE MATERIAL DIDÀCTIC

Durant la Fira de Nadal 2008-2009, es van distribuir cinc mil exemplars de la Guia de jocs i joguines al **Punt d'Informació al Consumidor, PIC**. Aquesta guia, editada per l'Institut Tecnològic del Juguete, AIJU, s'ha convertit en un referent per a consumidors, fabricants, comerciants i educadors per la credibilitat i rigor dels seus continguts i recomanacions.

La classificació de les joguines per edats, l'estudi d'adaptació a discapacitats o l'anàlisi psicopedagògica i d'utilització de les joguines són alguns dels apartats de la guia, que ajuda pares i educadors a fer una tria més encertada de les joguines.

També es van distribuir tres mil fullets amb el títol "Tú también juegas", i cinc mil fullets titulats "Protección Reforzada para Niños y Jóvenes Usuarios de Videojuegos Online. PEGI ON LINE".

"Tú también juegas" inclou una classificació dels videojocs per edats i continguts. Per mitjà de distintius gràfics que han d'aparèixer a la coberta exterior dels videojocs, el consumidor sap l'edat recomanada del videojoc, si té continguts violents, sexuals, discriminatoris, si fa por o si fa servir un llenguatge groller. El fullet inclou, a més, un decàleg que convida els adults a participar en la tria dels videojocs i també a conèixer-los, a fi que l'ús lúdic de les noves tecnologies no sigui una barrera generacional entre pares i fills sinó una activitat integradora i gratificant per a tots.

Així mateix es van distribuir cinc-cents exemplars del número 11 de la revista RED de Educación del Consumidor, on el Govern de Navarra informa que el Servei de Consum passa a dependre del Departament d'Afers Socials, Família, Joventut i Esport.

Els cinc-cents exemplars del DVD TEO Y BEA, un día en casa són una manera divertida de fer conèixer al públic quins són els accidents més freqüents que tenen lloc en una llar i de saber com prevenir-los mitjançant un joc interactiu que implica tant els pares com els nens de tres a sis anys.

"La publicidad al descubierto", un CD de la RED de Educación al Consumidor desvela alguns dels secrets que fa servir la publicitat, i convida el consumidor a ser una mica més crític amb els missatges publicitaris i una mica més responsable com a consumidor.

LES ANIMACIONS TEATRALS DE LA COMPANYIA TROKOLO, UN GRAN RECLAM PER AL PÚBLIC

Una nova iniciativa impulsada pel Servei de Consum del Govern de Navarra en el marc de la Fira de Nadal ha estat la representació de gags humorístics, interpretats per la companyia Trokolo Teatro. L'objectiu era difondre d'una manera divertida i seductora conceptes molt bàsics del consum responsable.

La presència dels còmics pel carrer va animar els vianants a seguir-los, com si fos el Flautista d'Hamelín, fins al Punt d'Informació al Consumidor, PIC. Allà aconseguien arrencar les rialles de la gent escenificant els problemes que una família havia de resoldre de resultes d'una compra que havien fet per internet, de la qual no tenien cap mena de justificació per a poder reclamar en cas que els calgués fer-ho.

Osostr Els actors, amb clau d'humor, van saber transmetre als espectadors els criteris més importants que s'han de tenir en compte, especialment en una època de compres exagerades com és el Nadal, i els van fer rumiar sobre les múltiples maneres de fer compres responsables. Els van fer adonar, a més, que amb humor les idees entren millor.

La Consellera d'Assumptes Socials, Família, Joventut i Esport visita la Fira acompanyada per la Directora General de Família, Infància i Consum

VALORACIÓ POSITIVA DEL SERVEI

Blanca Berruete, directora del Servei de Consum del Govern de Navarra, va valorar molt positivament la difusió del PIC durant els dies de Nadal. "La informació que s'ha demanat més al Punt d'Informació al Consumidor durant els dies de Nadal a la Plaza del Castillo tenia a veure amb com comprar, quins són els drets de les persones consumidores i com es poden exercir", va manifestar Blanca Berruete, la qual també va destacar la bona acollida que havia tingut aquesta iniciativa d'acostar el Punt d'Informació al Consumidor i el bon funcionament de la Fira de Nadal, en conjunt. A la fi, també va declarar: "Creiem que s'han complert els objectius de difusió, informació i assessorament, i estem contents que no hagi calgut destacar cap incident".

*Marian García Gurría
Cap de la Secció de Consum
Govern de Navarra*

L'Educació del Consumidor des d'un Consum Responsable

- El tercer trimestre del 2008, l'Oficina Municipal d'Informació al Consumidor de l'Ajuntament de Las Palmas de Gran Canaria va desenvolupar una sèrie d'accions formatives que persegueixen assolir les metes previstes per al desenvolupament d'hàbits de consum responsable.

A més de la comunitat escolar, a tots els nivells educatius i a centres públics i privats del municipi de Las Palmas de Gran Canaria, aquesta acció formativa s'ha destinat a altres col·lectius, com ara associacions de veïns, universitat popular, persones amb discapacitat, menors amb mesures judicials i centres d'inserció sociolaboral.

Aquest projecte pretén continuar fent realitat el dret a la informació i la formació dels consumidors d'aquest municipi, per mitjà de l'aplicació d'un conjunt d'accions formatives articulades en una sèrie d'ensenyaments que, juntament amb els materials didàctics i una metodologia participativa, desenvolupin els contextos educatius necessaris per a afavorir actituds responsables, sostenibles i conscients envers el consum.

Per a això s'han tingut en compte els

BLOCS TEMÀTICS:

- ✿ El consum responsable.
- ✿ Drets i deures del consumidor.
- ✿ Les compres al segle XXI.
- ✿ El joc al segle XXI: jocs no tradicionals i videojocs.
- ✿ L'imperi de la moda: les tendències i les marques.

Pel que fa a la **METODOLOGIA** que es fa servir, la característica més important de les sessions era evitar, en la mesura que fos possible, el discurs teòric, i, per tant, es va procurar dinamitzar-lo per mitjà d'activitats que afavoreixin l'aprenentatge i fent servir amb aquesta finalitat el màxim nombre de **RECURSOS DIDÀCTICS** possibles. Una mostra d'això va ser:

- ✓ Representació de titelles (Panchita i Basurilla).
- ✓ Jocs interactius amb material reciclat.
- ✓ Projecció de DVD sobre la roda del consum.
- ✓ Sessions de joc de rol.
- ✓ Dinàmiques de grup.
- ✓ Joc de rol.

El **PROGRAMA**, el van seguir, aproximadament, uns **tres mil alumnes i setanta adults**, els quals queden distribuïts de la manera següent:

CENTRES EDUCATIUS I COL·LECTIUS	NOMBRE DE CENTRES
Centres educatius (CEIP, IES, CPEIPS, cicles formatius)	24
Centres adreçats a població adulta (A associacions de veïns, UP i centre d'inserció sociolaboral)	5
Centre per a persones amb discapacitat	1
Centre per a menors amb mesures judicials	1
TOTAL	31

El total de sessions formatives (**ACCIONS**) desenvolupades va ser de 164, repartides entre els mesos d'octubre i novembre del 2008, amb una durada aproximada de 45-60 minuts cada una.

En línies generals, la **SATISFACCIÓ** i acceptació del contingut del programa és positiva, i transmet les ganes de continuar treballant aquests aspectes al llarg de tot el curs escolar.

Trobada de Formació de Formadors de la XARXA E-CONS

■ **La Trobada Europea de la XARXA E-CONS (que ha tingut lloc a València del 26 al 28 de març de 2009) ha esdevingut en un espai on fer possible la comunicació i el debat amb la intenció de trobar i estructurar idees conjuntes en el camp de l'estalvi energètic que permetin:** ■■■■■■

- @ Desenvolupar l'apartat concret del Manual Bàsic editat per la XARXA: “Estalvi energètic i eficiència energètica” amb l'objectiu d'educar nens i nenes i joves de tres a divuit anys sobre els efectes del malbaratament energètic.
- @ Impulsar la **formació de formadors**, involucrant-hi directament cent cinquanta formadors que potenciïn alhora l'efecte cascada que dugui a la participació activa dels gairebé vint mil professors i professores europeus inscrits a la **XARXA E-CONS** que arriben, al seu torn, directament a mig milió d'alumnes i a més de dos milions de persones adultes. Indirectament, aquestes xifres s'haurien de multiplicar per deu.
- @ **Sensibilitzar l'alumnat i la ciutadania** de la importància de prendre decisions encertades pel que fa a l'**energia**, ja que les seves decisions no són neutres, sinó que influeixen positivament o negativament sobre la pròpia salut i la del medi ambient; també es persegueix de sensibilitzar-los en l'economia domèstica, en la microeconomia i la macroeconomia a curt, mitjà i llarg termini, i en la generació, creació i **repartiment equitatiu dels recursos a nivell local i mundial**.
- @ **Fomentar una educació adreçada a l'estalvi energètic**, que permeti interioritzar unes bones pràctiques en relació amb l'eficiència energètica.
- @ **Fomentar l'educació per al consum responsable i la sensibilització entorn del canvi climàtic** i establir les mesures que hauríem d'adoptar en la vida diària per a contribuir a resoldre el problema.
- @ Impulsar la **formació d'una ciutadania activa**, conscient, crítica, solidària, compromesa amb l'entorn mediambiental i social, que coneix els seus drets i obligacions i que els exerceix a la vida quotidiana.
- @ Tot plegat amb el punt de mira posat en l'elaboració d'un **material multimèdia**, pràctic per a la formació de formadors, d'aplicació directa a l'aula, que reculli les bones pràctiques del professorat de la **XARXA E-CONS** i que sigui una eina útil i eficaç en la formació de l'alumnat i del seu entorn.
- @ I, finalment, impulsar la possibilitat que s'implanti a les aules la metodologia “**Quadern del viatger**”, que ha demostrat la seva eficàcia en l'experiència pilot que va dur a terme l'Escola Europea de Consumidors dins de la **XARXA E-CONS**. Vegeu el web:

www.e-cons.net

El projecte satisfà necessitats d'informació, formació i educació en un tema fonamental: l'estalvi energètic. A través del professorat participant en la trobada i també del professorat que fa servir el material didàctic multimèdia, s'arribarà a l'alumnat i a la societat en conjunt. Amb això es cobreix una necessitat que demanen els integrants de la **XARXA E-CONS** respecte dels recursos educatius i didàctics útils i funcionals a l'aula en matèria de sensibilització real cap a l'estalvi.

El **Programa complet** i la resta d'informació vinculada es pot trobar a l'enllaç:

http://www.e-cons.net/home_cast.htm

Els **PRINCIPALS CONTINGUTS del PROGRAMA** van ser els següents:

El **dijous 26**, entre les quatre i dos quarts de sis de la tarda, la recepció de participants i el temps per a instal·lar l'exposició de materials didàctics, productes típics, informacions sobre els centres escolars i organismes procedents dels diferents països europeus, etc.

A **dos quarts de sis** a la sala d'actes, començà pròpiament el congrés, amb la presentació de les activitats lúdiques i didàctiques, que va anar seguida de la inauguració oficial de la trobada per part de les autoritats.

A les **sis** de la tarda dues ponències marc:

- Ponència marc 1: L'energia a l'escola. Mikel del Reguero Oxinalde. Biòleg i educador ambiental.
- Ponència marc 2: Creativitat publicitària, pedagogia i retòrica. Marçal Moliné Golovart. Periodista i creatiu publicitari.

El **divendres 27** successió alternativament de les presentacions d'experiències desenvolupades amb la presentació de les propostes de projectes educatius que es volen desenvolupar. Les unes i les altres giraren entorn del tema de la trobada, és a dir, l'estalvi d'energia, el consum responsable i el canvi climàtic. Tot seguit, s'organitzà diversos grups de treball per a començar la gestió de nous projectes conjunts entre el professorat assistent.

El **dissabte 28** presentació de ponències amb informacions vinculades per a elaborar els projectes europeus, i a continuació els grups de treball tancaren els seus respectius treballs resumint la seva proposta.

De dotze a una presentació dels resultats dels grups de treball i dels projectes generats a la trobada. L'acte de clausura començà amb les activitats lúdiques de tancament i la presència d'autoritats. La Comunitat Valenciana oferí als participants un dinar i una visita turística.

Com a activitat, s'organitzà una exposició de materials didàctics sobre educació per al consum responsable, productes típics i murals informatius sobre projectes desenvolupats o propostes que facin dels diversos professors participants a la trobada.

>CANTÀBRIA_ Organisme: Escuela Europea de Consumidores del Gobierno de Cantabria**Adreça:** C/ Nicolás Salmerón 7, 39009 Santander **Telèfon:** 942 210600 **Fax:** 942 210867**C/e:** escuela@infoconsumo.es **Persona de contacte:** Nieves Álvarez**>ASTÚRIES_ Organisme:** Agencia de Sanidad Ambiental y Consumo del Principado de Asturias**Adreça:** C/ Santa Susana, 20, 2º, 33007 Oviedo **Telèfon:** 985 108303 **Fax:** 985 108310**C/e:** carmenmg@princast.es **Persona de contacte:** Carmen Martínez González**>COMUNITAT VALENCIANA_ Organisme:** Dirección General de Comercio y Consumo de la**Generalitat Valenciana Adreça:** C/ Colón 32, 46004 Valencia **Telèfon:** 96 3184224 **Fax:** 96 3184217**C/e:** lopez_mjorod@gva.es **Persona de contacte:** Mª José López Ródenas**>GALICIA_ Organisme:** Instituto Galego de Consumo. Xunta de Galicia **Adreça:** Avda. Gonzalo Torrente**Ballester, 1-5 bajo, 15707 Santiago de Compostela Telèfon:** 881-999091 **Fax:** 881-999089**C/e:** esther.alvarez.fernandez@xunta.es **Persona de contacte:** Esther Álvarez Fernández**>CASTELLA-LA MANXA_ Organisme:** Instituto de Consumo de Castilla-La Mancha **Adreça:** C/ Berna 1, 1ª**planta, 45071 Toledo Telèfon:** 925 284530 **Fax:** 925 226206 **C/e:** asalcedo@jccm.es**Persona de contacte:** Alejandro Salcedo Aznal**>EUSKADI_ Organisme:** Dirección de Consumo y Seguridad industrial del Gobierno Vasco**Adreça:** C/ Donostia-San Sebastián nº 1, 01010 Vitoria-Gasteiz **Telèfon:** 945 019924 **Fax:** 945 019947**C/e:** n-ribado@ej-gv.es **Persona de contacte:** Nekane Ribado Vitorica**>EXTREMADURA_ Organisme:** Instituto de Consumo de la Junta de Extremadura**Adreça:** C/ Atarazadas, nº 8, 06800 Mérida (Badajoz) **Telèfon:** 924 004706/33 **Fax:** 924 004702/36**C/e:** ana.grande@prs.juntaex.es **Persona de contacto:** Ana Grande Murillo**>MADRID_ Organisme:** Dirección General de Consumo de la Comunidad de Madrid **Adreça:** C/ Ventura**Rodríguez, 7, 4º 28008 Madrid Telèfon:** 91 5803200 **Fax:** 915803338 **C/e:** angel.escolar@madrid.org**Persona de contacte:** Ángel Escolar-Noriega Prieto**>ARAGÓ_ Organisme:** Dirección General de Consumo del Gobierno de Aragón **Adreça:** Vía Universitat, 36,**6ª Planta, 50017 Zaragoza Telèfon:** 976 714792 **Fax:** 976 715609 **C/e:** formacion.consumo@aragon.es**Persona de contacte:** Francisca Pérez Jiménez**>CASTELLA I LLEÓ_ Organisme:** Agencia de Protección Civil y Consumo de la Junta de Castilla y León**Adreça:** García Morato, 24, 47007 Valladolid **Telèfon:** 983 413196 **Fax:** 983 410078 **C/e:** cordelfr@jcyll.es**Persona de contacte:** Francisco Corzo Delibes**>LA RIOJA_ Organisme:** Dirección General de Ordenación e Innovación Educativa y Dirección General de**Salud Pública y Consumo del Gobierno de la Rioja Adreça:** C/ Gran Vía, 18, Entreplanta 26071 Logroño**Telèfon:** 941 291203 **Fax:** 941 291712 **C/e:** consumo.formacion@larioja.org**Persona de contacte:** MªJosé Gómez de Segura Martínez**>C. TENERIFE_ Organisme:** Dirección Insular de Innovación y Desarrollo de Proyectos del Cabildo de Tenerife**Adreça:** Plaza de España, s/n Edificio Anexo, 38003 Santa Cruz de Tenerife **Telèfon:** 922 314501**Fax:** 922 314511 **C/e:** Idominguez@cabtfe.es **Persona de contacte:** Luis Domínguez Rodríguez**>CATALUNYA_ Organisme:** Agència Catalana del Consum. Generalitat de Catalunya**Adreça:** Gran Via Carles III, 105 B-I, 08028 Barcelona **Telèfon:** 93 5516666 **Fax:** 93 5566711**C/e:** aula.consum@gencat.cat **Persona de contacte:** Julià Guimerà Gargallo**>MÚRCIA_ Organisme:** Dirección General de Consumo de Murcia **Adreça:** C/ Calderón de la Barca, nº 14,**1ª planta Edif. Atlas 30071 Murcia Telèfon:** 968 357188 **Fax:** 968 228366 **C/e:** mrosa.sancho@carm.es**Persona de contacte:** Maria Rosa Sancho Celdrán**>ANDALUSIA_ Organisme:** Dirección General de Consumo de la Junta de Andalucía**Adreça:** Plaza Nueva, 4, 41071 Sevilla **Telèfon:** 955 041459 **Fax:** 955 041461**C/e:** juanl.gomezcelis@juntadeandalucia.es **Persona de contacte:** Juan Luis Gómez de Celis**>MELILLA_ Organisme:** Dirección General de Sanidad y Consumo de la Ciudad Autónoma de Melilla**Adreça:** Ctra. Alfonso XIII, 52-54, 52008 Melilla **Telèfon:** 952 976251 **Fax:** 952 976252**C/e:** mangos01@melilla.es **Persona de contacte:** Mª Dolores Angosto Sánchez**>NAVARRA_ Organisme:** Dirección General de Familia, Infancia y Consumo**Adreça:** Parque de Tomás Caballero, 1 – 2ª planta, 31005 Pamplona **Telèfon:** 848 427739 **Fax:** 848 423587**C/e:** bberruec@cnavarra.es **Persona de contacte:** Blanca Berruete Cilveti**>BALEARS_ Organisme:** Dirección General de Consumo del Gobierno de las Islas Baleares**Adreça:** c/ Passeig del Born,17, 07012 Palma de Mallorca **Telèfon:** 971 179523 **Fax:** 971 176959**C/e:** mdgarcia@dgconsum.caib.es **Persona de contacte:** Mª Dulce García Caballero**>CANÀRIES_ Organisme:** Dirección General de Consumo del Gobierno de Canarias **Adreça:** C/ León y**Castillo, nº 200, Edf. Servicios Múltiples III, Planta 1ª, 35004 Las Palmas de Gran Canaria Telèfon:** 928 899323**Fax:** 928 899768 **C/e:** mrvigom@gobiernodecanarias.org **Persona de contacte:** Mª Luisa Rivero Gómez

RESSENYES

Astúries

“Educació per a la Salut Educació per a la Vida”

Guia per al Professorat i Professionals de l'àmbit comunitari

Aquest document pretén establir un marc teòric i pràctic per a l'educació i la promoció de la salut a l'escola, basat en les investigacions internacionals i nacionals més recents i en l'experiència de més de vint anys de feina feta a la nostra comunitat autònoma.

L'edició d'aquesta guia és fruit de l'estreta col·laboració interinstitucional que mantenen la Conselleria d'Educació i Ciència i la Conselleria de Salut i Serveis Sanitaris per a fomentar l'educació i la promoció de la salut (EPS) als centres escolars.

L'EPS s'emmarca en l'educació en valors, en l'educació per a la vida. Té com a principal objectiu que l'alumnat adquireixi competències, coneixements, destreses i actituds que els permetin madurar com a persones lliures i formar part activa de la societat en què els ha tocat viure.

Edita:
Conselleria d'Educació i Ciència
Direcció General d'Ordenació Acadèmica i Innovació
Servei d'Innovació i Suport a l'Acció Educativa

Conselleria de Salut i Serveis Sanitaris
Direcció General d'Organització de les Prestacions Sanitàries
Servei de Qualitat i Programes de Salut.
Unitat de Coordinació del Pla de Drogues.
Agència de Sanitat Ambiental i Consum
Servei de Consum

Guia del Consumidor amb Discapacitat a Astúries

Amb la publicació d'aquesta guia en què es recullen les normes i els criteris d'accessibilitat al medi urbà, a l'habitatge, als transports i a les instal·lacions de lleure i turisme, posem al servei de les persones usuàries un ajut que ha de servir per a aprofundir en l'exercici de la tutela dels seus drets com a persones consumidores, i, particularment, l'adrecem a les persones amb discapacitat física i orgànica.

Guia d'Establiments Turístics Accessibles “Hotels i Allotjaments Rurals per a Totes les Persones”

Aquesta guia busca orientar el sector hotelier perquè perfeccioni i millori les instal·lacions dels seus locals i també les condicions d'accessibilitat. Pot ser que també contribueixi a millorar la perspectiva de negoci per l'adhesió d'un sector de clients que veuen com se'ls reconeixen els seus drets d'informació, seguretat i confort i també d'ús, en definitiva, com se'ls facilita la utilització d'unes instal·lacions adaptades a les seves necessitats.

Edita: Confederación Española de Personas con Discapacidad Física y Orgánica (COCENFE-ASTURIAS) *Agència de Sanitat Ambiental i Consum*

Extremadura

IX Jornades per a Persones Grans

Durant l'any 2008 s'han celebrat a la nostra Comunitat Autònoma d'Extremadura les IX Jornades per a Persones Grans, sota el lema “Per a més seguretat, per a més benestar”. Les localitats on s'han desenvolupat aquestes jornades han estat Miajadas (Càceres) i Herrera del Duque (Badajoz).

Com en altres edicions, hi ha hagut una àmplia participació del públic, al qual s'ha ofert informació, formació i educació en dues taules rodones i tallers pràctics, i se'ls ha permès, també, gaudir de la Compañía TAPTC TEATRO, la qual va representar l'obra “Trucos viejos para tiempos nuevos”.

Lliurament de premis: Consumópolis3. Pòsters sobre Consum

El 20 de novembre de l'any 2008, es va fer a Mèrida el lliurament de premis del concurs escolar 2007-2008 sobre consum responsable, Consumópolis 3 “Un dia a la vida de ...”. Fou un dia assenyalat i important, atès que era el dia en què se celebraven, també, els drets internacionals de la infància. (El nom dels equips guanyadors ja es va per públic a la revista anterior número 11.). A l'acte hi van assistir els equips guanyadors amb els seus familiars, professors, coordinadors, directors dels centres educatius i companys de cursos. Es va aprofitar l'avinentsa per a presentar i difondre l'edició del concurs Consumópolis 4 següent, Consum Responsable: Què fem durant el temps lliure?. El lliurament de premis va anar a càrrec del director general de Qualitat i Equitat Educativa i del director general de l'Institut de Consum d'Extremadura. Tot seguit es va procedir a fer el lliurament dels premis, també per part dels directors generals esmentats, al guanyador i a les mencions especials del concurs de pòsters de l'any 2008, sobre consum per a la protecció, defensa i informació del consumidor i de l'usuari en l'àmbit de la nostra Comunitat Autònoma d'Extremadura. Els afortunats, aquesta vegada, han estat: **PREMI I MENCIÓ ESPECIAL:** Mª José Monago Sánchez-Vizcaíno.

MENCIÓ ESPECIAL: L'equipo compost per: M^a del Mar Bravo Rodríguez i Mª Antonia Viniegra Cancho.

**agència catalana
del consum**

**Generalitat
de Catalunya**